

**Att spegla
det nya i ekonomin**

**Att spegla
det nya i ekonomin**

Att spegla det nya i ekonomin

Statistiska centralbyrån
2001

Producent/producer: Statistiska centralbyrån
Box 24 300
104 51 Stockholm
e-post: info@scb.se
webbplats: www.scb.se

Om du citerar ur denna publikation, var god uppgi:
Källa: Att spegla det nya i ekonomin

© 2001 Statistics Sweden
Omslag och layout: ateljén, SCB
ISBN 91-618-1114-9
Printed in Sweden
SCB tryck, Örebro 2001

Innehållsförteckning

Förord	2	Ökad konkurrens	29
Summary	3	Företags och privatpersoners utnyttjande av Internet	30
Background	3	Förändringar av företagsstrukturen	30
Increased productivity	4	Omsättningsutveckling i vissa branscher	31
Increased competition	4	Nystartade företag	33
Improved matching	5	Förändringar i transporthantering	35
Larger market	5	Kommuners köp av verksamhet från privata utövare	36
Further work	5	Förbättrad matchning	37
Sammanfattning	6	Det finansiella kapitalets rörlighet	37
Bakgrund	6	Företagens rekrytering via Internet	37
Ökad produktivitet	7	Utbildningsnivå och kompetensutveckling	38
Ökad konkurrens	7	Utbildade och sysselsatta tekniker	39
Förbättrad matchning	7	Arbetskraftens rörlighet	41
Större marknad	8	Bemanningsföretag	41
Fortsatt arbete	8	Regionförstoring	41
Inledning	9	Större marknad	42
Bakgrund	9	Utrikeshandel	42
Syfte	9	Större marknad genom Internet	43
Om begreppet ny ekonomi	10	Omsättningsutveckling i tjänstesektorn	44
Definitioner av en ny ekonomi	10	Välfärdstjänster i offentlig respektive privat regi	45
Vida definitioner	11	Företagens lokalisering av sina lager	45
Snäva definitioner	11	Internationella influenser och konsumtionsmönster	46
Utan definition	12	Slutsats	47
Minsta gemensamma nämnare	12	Referenser	49
Var finns den nya ekonomin?	12	Bilaga 1 Indikatorförteckning	52
Ny ekonomi i historiskt perspektiv	13	Läsanvisning till indikatorförteckning	63
Produktionsutvecklingen	13	Bilaga 2 Statistikbeskrivningar	65
Prisutvecklingen	14	Informationsteknik	65
Ny ekonomi i Sverige?	15	Utbildning	65
Metod	17	Forskning och utveckling	66
Operativ definition	18	Arbetsmarknad	66
FAKTARUTA, Ekonomisk teori om BNP-gap	18	Olika källor för variabeln sysselsättning	66
Snabbare produktionsökning utan stigande inflation	19	Näringsliv	67
Indikatorer för något nytt i ekonomin	21		
Ökad produktivitet	21		
Användning av informationsteknik	22		
Utbildningens nivå och inriktning	24		
Satsningar på forskning och utveckling	26		
Relativa mått för forskning och utveckling	28		
Fordonsbeståndets utveckling	29		

Förord

Inom Statistiska centralbyrån startades under 2001 projektet *Statistik om den nya ekonomin*. Projektet har som uppgift att analysera tillgången på och behovet av sådan statistik som kan belysa det nya i den ekonomiska utvecklingen. Ansvaret för projektet ligger inom *Avdelningen för ekonomisk statistik*.

Med denna första temapublikation, som syftar till att redovisa vad i den befintliga statistiken som kan användas för att indikera något nytt, hoppas Statistiska centralbyrån kunna stimulera till en diskussion med statistikanvändarna om hur statistiken på bästa sätt ska kunna spegla den ekonomiska utvecklingen. Såväl anpassningen av den befintliga statistiken som behovet av ny statistik behöver diskuteras.

Projektgruppen som utarbetat rapporten består av Eva Hagsten (projektledare), Jan Andersson, Ingegerd Berggren, Marcus Hagfall, Anders Hintze, Håkan Larsson, Jens Olin, Kristina Pettersson och Björn Tegsjö. Även Claes-Håkan Gustafsson, Lars-Erik Öller, Birgitta Bergström-Balkeståhl och Kerstin Forssén har bidragit med underlag och sakkunskap.

Statistiska centralbyrån november 2001



Svante Öberg
Generaldirektör

Summary

Background

New technology, increased internationalisation, and deregulation led many to start to talk in terms of a new economy at the end of the nineties. When new industries and in certain cases new phenomena appear as well, the question also arises of whether existing statistics can describe economic trends accurately. Statistics Sweden has therefore set up a project group which, within the project *Statistics on the new economy*, will start by analysing the availability of and need for economic statistics for this new phenomenon and then make recommendations as to how any deficiencies can be remedied. The project will run for three years from 1 January 2001.

The purpose of this first report from the project is to indicate the information from official statistics that can be used directly or with simple adaptations to illustrate what is new in the economy.

As an introduction to the subject, a discussion is taking place on the concept *new economy* both as regards definitions and in a historical perspective. The historical perspective is based on the development of the gross domestic product and the consumer price index since the nineteenth century. The intention is not to establish a definition of the concept of new economy, or to determine whether such an economy exists or has existed. However, a number of different uses of the concept are described. Some consider that the new economy is everything good that happened at the end of the twentieth century, while others think that it is about the growth of the information technology industry. Others again consider that it is about changes in the foundations of the economy that permit strong growth without increased inflation.

To avoid reasoning being limited to special phenomena, a method has been produced to distinguish the variables that could indicate something new in the economy. These indicators are distinguished with the aid of a conceptual model based on the macroeconomic phenomenon that has been observed as one of the effects of different structural changes, namely *a high growth of production during a long period without rising inflation*. Four changes, *structural criteria*, have then been identified which can each be assumed to contribute to an increased growth of production or have a restraining influence on inflation. The four changes are *increased productivity, increased competition, improved matching and a larger market*. By making an assessment of whether a variable can be linked to any of these criteria, an assessment can be made of the relevance of the variable to describe something new in the economy.

In the chapter *Indicators for something new in the economy*, an account is given of how a selection of variables could indicate something new in the economy. A complete description of the indicators is contained in Annex 1.

Structural criteria are not independent of one another. Increased productivity can, for instance, be an indirect consequence of the other criteria. However, these indicators have both in the text and the table been listed under the criterion whose relation could be of a more direct nature.

Increased productivity

If the effects of input products are filtered away, the change that can be related to increased productivity remains.

One example of a variable that could indicate increased productivity is investment in software. An increased use of software makes the production process at enterprises more effective. If new technology also entails rationalisations, pay demands can also be restrained with reduced demand for labour.

The proportion of businesses that offer customer service and support through their website is, like the proportion of companies that provide sales on the Internet, a further example of how businesses can make their operations more efficient and could thus be regarded as indicators for something new in the economy.

The educational level of the population and the type of education are different measures of education that could say something about productivity and thus indicate a structural change. A number of different variables for research and development could also say something about productivity. In this area, it is important, however, to bear in mind that the effects often first appear in the long term.

Increased competition

In the same way as for productivity, the use of the Internet by businesses and private persons could also say something about competition. If the consumer can more easily overview what is on offer and compare different prices, this can also have a price-dampening effect.

Hiving off, outsourcing, deregulation and incorporation are also changes that can change corporate structure. If the companies concentrate their core activities, more services must be purchased, which will probably lead to an increase in competition in some markets. Deregulation of public activities and welfare services carried out by private operators increases competition. Purchase of private services by local government and the proportion of private sector employees that are engaged in welfare services can therefore be regarded as possible indicators of something new in the economy.

The changes in corporate structure have led to a growth of the private services sector. This has been particularly clear in industries related to new technology, education and health care. This development also affects competition in certain markets. Indicators for this might be, for instance, turnover in different industries, the number of newly-started businesses and the number of employed in the newly-started businesses.

It is also possible to find changes in different modes of transport that indicate structural changes in the economy. Examples of this are the development of the

different modes of transport and the distribution among these.

Improved matching

Matching refers to the match between supply and demand in different markets. Matching in the labour market can be improved by obstacles for employers and employees to find one another being removed. This can be achieved, for instance, by both parties using the Internet to look for employment or to recruit staff respectively. The proportion of companies using the Internet to recruit staff could thereby indicate something new in the economy.

A further factor that affects the matching process is the mobility of labour and the opportunities for businesses to be able to use labour flexibly. Mobility in the form of changes of employment in the labour market, as well as the development of staffing companies are therefore variables that are considered to be able to indicate something new in the economy. Also individuals' willingness to commute and the size of the local labour markets can illustrate how matching takes place. The willingness to commute can be illustrated by the proportion of those in paid employment who commute over a municipal boundary.

Individuals' education level skills development, et cetera can be expected to improve the matching process. The trend for employees with various leading edge training, for instance, trained programmers and system analysts are therefore considered to be able to serve as indicators.

Larger market

A larger market means a market with an expanded number of players. This normally also affects competition.

Information technology can through, for instance, Internet provide a picture of the size of the market. Through sales and marketing on the Internet, companies can quite simply reach a geographically larger market. Consumers can also in this way easily shop on a number of different markets, which puts pressure on prices. The sales of Swedish companies via Internet on different markets is therefore a variable that can indicate something new in the economy.

Also the growth of the services sector, which is also considered to affect competition, can expand the market. The increase in turnover in certain industries could therefore say something about the size of the market.

Further variables that could indicate a larger market are international influences and consumption patterns. Indicators for this might be the consumption of foreign tourists in Sweden and the proportion of student exchanges.

Further work

The review of official statistics shows that there is a lot of information that can be used to indicate something new in the economy. This does not exclude, however, the need for additional material to be produced to provide a correct statistical picture of economic trends. One component of the project's future work will therefore be to focus on the statistics required.

Sammanfattning

Bakgrund

Ny teknik, ökad internationalisering, avregleringar med mera fick många att under slutet av nittioalet börja prata om en ny ekonomi. När nya branscher och i vissa fall också nya fenomen uppstår väcks också frågan om den befintliga statistiken på ett korrekt sätt förmår beskriva den ekonomiska utvecklingen. Statistiska centralbyrån har därför tillsatt en projektgrupp, som inom projektet *Statistik om den nya ekonomin*, först ska analysera tillgången på och behovet av ekonomisk statistik för detta nya, och därefter föreslå hur eventuella brister ska avhjälpas. Projektet löper under tre år från och med den 1 januari 2001.

Syftet med denna, projektets första rapport, är att visa vilka uppgifter ur den offentliga statistiken som direkt, eller med enklare anpassning kan användas för att belysa det som är nytt i ekonomin.

Som en introduktion till ämnet förs en diskussion om begreppet *ny ekonomi* både ur ett definitionsmässigt och ett historiskt perspektiv. Det historiska perspektivet tar sin utgångspunkt i utvecklingen av bruttonationalprodukten och konsumentprisindex sedan artonhundratalet. Avsikten är dock inte att fastställa hur begreppet *ny ekonomi* ska definieras, eller avgöra om eller var en sådan ekonomi finns eller funnits. Däremot redovisas ett antal olika användningar av begreppet. Vissa anser att *ny ekonomi* är allt det goda som hände under slutet av nittonhundratalet, andra menar att den handlar om informationsteknikbranschens tillväxt. Ytterligare andra, menar att den består av förändringar i ekonomins fundament som tillåter en stark tillväxt utan att inflationen ökar.

För att undvika att resonemangen begränsas till särskilda företeelser, har en metod för särskiljandet av de variabler som skulle kunna indikera något nytt i ekonomin utarbetats. Indikatorerna särskiljs med hjälp av en tankemodell som utgår ifrån det makroekonomiska fenomen som har observerats som en av effekterna av olika strukturella förändringar, nämligen *en hög produktionstillväxt under en längre tid utan ökande inflationstakt*. Fyra förändringar, *strukturkriterier*, har därefter identifierats som var och en kan antas bidra till en ökad produktionstillväxt eller ha en återhållande inverkan på inflationen. De fyra förändringarna är *ökad produktivitet, ökad konkurrens, förbättrad matchning och större marknad*. Genom att bedöma om en variabel kan kopplas till någon eller några av dessa kriterier kan variabelns relevans för att beskriva något nytt i ekonomin bedömas.

I kapitlet *Indikatorer för något nytt i ekonomin* redogörs för hur ett urval variabler skulle kunna indikera något nytt i ekonomin. En fullständig redovisning av indikatorerna återfinns i bilaga 1.

Strukturkriterierna är inte oberoende av varandra. En ökad produktivitet kan till exempel vara en indirekt följd av de övriga kriterierna. Indikatorerna har emellertid såväl i text som i tabell förts till det kriterium vars relation skulle kunna vara av mer direkt karaktär.

Ökad produktivitet

Om effekterna av insatsprodukterna i en produktionsprocess bortfiltreras kvarstår den förändring som går att hänföra till ökad produktivitet.

Ett exempel på en variabel som skulle kunna indikera en ökad produktivitet är investeringar i datorprogramvaror. En större användning av programvaror effektiviserar produktionsprocessen hos företagen. Om ny teknik också medför rationaliseringar kan även lönekraven hållas nere med minskad efterfrågan på arbetskraft.

Andelen företag som erbjuder kundservice och support via sin webbplats är likasom andelen företag som har försäljning via Internet ytterligare exempel på hur företagen kan effektivisera sin verksamhet och skulle därmed kunna betraktas som indikatorer för något nytt i ekonomin.

Befolkningens utbildningsnivå och utbildningens inriktning är olika mått på utbildning som skulle kunna säga något om produktiviteten och därmed också indikera en strukturell förändring. Ett flertal olika variabler för forskning och utveckling skulle också kunna säga något om produktiviteten. Inom detta område är det dock viktigt att beakta att effekterna ofta kommer först på lång sikt.

Ökad konkurrens

Liksom för produktiviteten skulle företagens, och privatpersonernas användning av Internet också kunna säga något om konkurrensen. Om konsumenten lättare kan överskåda utbudet och jämföra olika priser kan detta få en prisdämpande effekt.

Avknoppningar, avregleringar och bolagiseringar är sådana förändringar som kan förändra företagsstrukturen. Om bolagen koncentrerar sig på sina kärnverksamheter måste fler tjänster köpas in, vilket sannolikt leder till att konkurrensen ökar på vissa delmarknader. Även avreglering av offentlig verksamhet och offentliga tjänster utförda i privat regi ökar konkurrensen. Kommunernas köp av tjänster från privatägda företag och andelen privat anställda som sysslar med välfärdstjänster kan därför betraktas som möjliga indikatorer för något nytt i ekonomin.

Förändringarna i företagsstrukturen har lett till en tillväxt av den privata tjänstesektorn. Särskilt tydligt har detta varit inom branscher som kan kopplas till ny teknik, utbildning samt hälso- och sjukvård. Denna utveckling påverkar också konkurrensen på vissa delmarknader. Indikatorer för detta kan till exempel vara omsättningen i olika branscher, antalet nystartade företag och antal sysselsatta i de nystartade företagen.

Även bland de olika transportslagen går det att finna förändringar som indikerar strukturella förändringar i ekonomin. Exempel på detta är de olika transportslagens utveckling och fördelningen mellan dessa.

Förbättrad matchning

Med matchning avses mötet mellan utbud och efterfrågan på olika marknader.

Matchningen på arbetsmarknaden kan förbättras genom att hinder för arbetsgivare och arbetstagare att finna varandra undanröjs. Detta kan till exempel ske genom att bägge parter använder Internet för att söka arbete respektive rekrytera personal. Andelen företag som använder Internet för att rekrytera personal skulle därmed kunna indikera något nytt i ekonomin.

Ytterligare en faktor som påverkar matchningsprocessen är arbetskraftens rörlighet och företagens möjlighet att flexibelt kunna använda arbetskraften. Rörlighet i form av jobbyten på arbetsmarknaden, liksom bemanningsföretagens utveckling är därför variabler som bedöms kunna indikera något nytt i ekonomin. Också individers vilja till pendling, och storleken på lokala arbetsmarknader kan belysa hur matchningen fungerar. Viljan till pendling kan illustreras med andelen av de förvärvsarbetande som pendlar över kommungränsen.

Även individers utbildningsnivå, kompetensutveckling med mera förväntas kunna förbättra matchningsprocessen. Utvecklingen för sysselsatta med olika spjutspetsutbildningar, till exempel programmerar- och systemerarutbildade, bedöms därför kunna fungera som indikatorer.

Större marknad

En större marknad innebär en marknad med utökat antal aktörer. Detta påverkar normalt också konkurrensen.

Informationstekniken kan genom till exempel Internet ge en bild av marknadens storlek. Med försäljning och marknadsföring via Internet kan företag enkelt nå en geografiskt större marknad. Även konsumenterna kan på detta sätt enklare handla på flera olika marknader, vilket pressar priserna. Svenska företags försäljning via Internet på olika marknader är därför en variabel som kan indikera något nytt i ekonomin.

Också tjänstesektorns tillväxt, som även bedöms påverka konkurrensen, kan vidga marknaden. Omsättningsutvecklingen i vissa branscher skulle därmed kunna säga något om marknadens storlek.

Ytterligare variabler som skulle kunna indikera en större marknad är internationella influenser och konsumtionsmönster. Indikatorer för detta kan till exempel vara utländska turisternas konsumtion i Sverige och andelen studentutbyten.

Fortsatt arbete

Genomgången av den officiella statistiken visar att det finns många uppgifter som kan användas för att indikera något nytt i ekonomin. Detta utesluter emellertid inte att kompletteringar kan behöva göras för att statistiskt kunna ge en korrekt bild av den ekonomiska utvecklingen. Projektet kommer därför i det fortsatta arbetet att bland annat fokusera på vilken statistik som behövs.

Inledning

Föreliggande rapport är den första i en serie av temapublikationer som Statistiska centralbyrån avser att publicera kring nya företeelser i ekonomin. Denna rapport koncentreras kring vad från den befintliga officiella statistiken som kan användas för att beskriva det som är nytt.

Bakgrund

Under slutet av 1990-talet växte verksamheter inriktade på informations- och kommunikationsteknik kraftigt.¹ I debatten hördes allt oftare begreppet *ny ekonomi*, och vissa hävdade att ekonomin gått in i ett helt nytt skede där gamla etablerade samband inte längre gäller.

När nya branscher, och förvisso också nya fenomen uppstår, uppkommer frågan huruvida den befintliga statistiken på ett korrekt sätt förmår att beskriva samhällets och ekonomins utveckling. Denna fråga har diskuterats såväl internt på Statistiska centralbyrån som av flera användare av den officiella statistiken. Inom Statistiska centralbyrån har därför en projektgrupp tillsatts, som ska arbeta med projektet *Statistik om den nya ekonomin*.

Projektet löper under tre år från och med den 1 januari 2001, och kan grovt delas in i tre delar. Dels behöver den befintliga statistiken analyseras för att klarlägga i vilken mån den kan belysa det nya i ekonomin och dels behöver behovet av statistik ses över. Slutligen måste dessa två delar knytas ihop, i syfte att eliminera skillnaden mellan behov och befintlig statistik. Detta kan exempelvis komma att ske genom förslag till ny statistik, förslag till justeringar i befintlig statistik eller genom förslag till ändrad hantering av statistiken. Arbetet i projektet ska regelbundet presenteras i olika temapublikationer.

Också en utredning som regeringen tillsatt, *Översynsutredningen*², analyserar de förändrade samhällsbehoven av ekonomisk statistik.

Syfte

Syftet med denna rapport är att visa vilka uppgifter ur den officiella statistiken³ som direkt, eller med enklare anpassning, kan användas för att belysa det som är nytt i ekonomin. Datalagren kommer att inventeras med en metod som gör det lättare att särskilja tänkbara indikatorer för detta nya. Som en introduktion till ämnet förs dock först ett resonemang kring begreppet ny ekonomi ur både ett historiskt och definitionsmässigt perspektiv.

Rapporten riktar sig i första hand till sådana personer, myndigheter och verksamheter som är vana användare av den officiella statistiken. Förhoppningsvis kan rapporten därmed leda till en diskussion som projektet kan beakta i det fortsatta arbetet.

¹ Se till exempel Ds 2000:68.

² Utredningen om översyn av den ekonomiska statistiken, Direktiv 2000:58.

³ Med officiell statistik avses här befintlig statistik från de statliga statistikansvariga myndigheterna.

Om begreppet ny ekonomi

Många, kanske till och med de flesta, har upplevt sig leva i en ny tid, eller stå inför något nytt. Nya tider har ibland kopplats samman med olika tekniska framsteg, som ångmaskinen, elektriciteten, datorerna med mera, men skulle lika gärna kunna baseras på ideologier eller teorier, upplysningstiden, keynesianismen eller liknande.

Precis som med den nya tiden har många också sett sig uppleva eller trott sig stå inför en ny ekonomi. Den nya ekonomin är emellertid ett mångfacetterat uttryck där ingen egentlig enhetlig betydelse finns. På senare år har begreppet oftast dykt upp i samband med den snabba tekniska utvecklingen inom informations- och telekommunikationsområdet och den därpå följande ökande användningen av sådana tekniker och produkter. En ny ekonomi skulle egentligen också kunna användas som uttryck för de reformerade ekonomiska systemen i flera östeuropeiska länder, eller för de nya förutsättningar som gäller efter införandet av den gemensamma europeiska valutan. I de senare sammanhangen hörs emellertid begreppet ny ekonomi mer sällan.

I samband med den under nittioalet i det närmaste konstanta amerikanska börsuppgången och den höga tillväxten samt den under slutet av samma årtionde lika uppåtgående svenska börsen, saknade begreppet ny ekonomi förvisso fortfarande en enhetlig definition, men uppfattades i allmänhet som ett uttryck för någonting positivt. Företrädare för många nystartade företag, bland annat i Sverige, var dessutom ytterst villiga att deklarerat att de stod för något nytt och att ekonomin definitivt gått in i ett nytt skede. Med hjälp av hög goodwill lyckades många nya företag samla på sig stora mängder riskvilligt kapital. När flera av företagen inom framför allt informationsområdet inte genererade inkomster som täckte utgifterna, rasade emellertid värdet på företagen, något som också påverkade investeringsviljan.

Den alltmer tydliga internationella ekonomiska avmattning förknippas av många med både dessa nya och en del gamla företag just inom informations- och telekommunikationsbranschen⁴. Eftersom svenskar i allmänhet, särskilt på senare år och inte minst till följd av premiépensionsvalet, börjat placera i aktier har börsnedgången noggrant observerats av såväl medier som privatpersoner. Begreppet ny ekonomi har därmed på kort tid fått en betydligt mindre positiv laddning än tidigare. Allt detta fortfarande utan att en enhetlig definition av begreppet existerar.

Huruvida någon ny ekonomi för närvarande finns eller nyligen funnits, beror således dels på hur begreppet definieras, dels på vad man själv tycker.

Definitioner av en ny ekonomi

I ett försök att strukturera begreppsfloran har en genomgång gjorts av artiklar, rapporter och uttalanden, såväl svenska som utländska, för att utröna vad som är den minsta gemensamma nämnaren för det som kallats en ny ekonomi.

⁴ Det finns naturligtvis en risk att den redan påbörjade ekonomiska avmattningen ytterligare förstärks som en effekt av terrordåden i Förenta staterna den 11 september 2001. De långsiktiga effekterna för samhället i stort och på världsekonomin är dock svåra att förutse.

Något förvånande väljer många att resonera kring den nya ekonomin utan att ange vad som menas i det särskilda fallet. Annars tenderar åtminstone enskilda yrkesgrupper att ha en någorlunda gemensam syn på specifika begrepp. Här verkar det emellertid inte ens bland ekonomer finnas någon egentlig enighet om vad begreppet borde innebära. Det är dock vanligt att koppla samman den nya ekonomin med informations- och kommunikationsteknik och dess effekter på ekonomin.

Vissa menar att den nya ekonomin består av allt positivt som hänt på senare år. Denna tolkning innebär i princip att nya ekonomier bara finns när det går bra. Andra begränsar den nya ekonomin just till informations- och kommunikationsteknikbranschen, en bransch som då påstås ha helt andra spelregler än ekonomin i övrigt och därför inte heller påverkas av nationella eller internationella konjunktursvängningar. Ytterligare andra menar att den nya ekonomin innebär att etablerade ekonomiska samband tillfälligt eller för alltid satts ur spel, till följd av bland annat nya marknader, nya branscher och ökad avreglering.

Vida definitioner

Företrädare för en ganska vid definition av uttrycket är till exempel Jagrén och Morell [2000] som definierar den nya ekonomin som de sammantagna effekterna av en rad olika förändringar där bland annat en ny basteknologi, nya avreglerade och alltmer globala marknader, kunskapens och immaterialkapitalets allt större vikt, nya organisationsformer i företagen, ny ekonomisk politik och låg inflation samt nya värderingar och attityder ingår.

Henrekson [2000] utgår i en diskussion kring den nya ekonomin från den amerikanske forskaren Romers fyra faktorer som karaktäristiska för en ny ekonomi. Faktorerna formuleras som kraftigt fallande kostnader för informationshantering, bättre kompetens i stabiliseringspolitiken, i stort sett avreglerad produkt-, kapital- och i viss mån arbetsmarknad samt ökade möjligheter att använda marknaden/prismekanismen jämfört med att lita till företagsinterna transaktioner.

Också Jonung [2000] sällar sig till den grupp som i sina resonemang använder en förhållandevis vid definition. Han definierar den nya ekonomin som en öppen och globaliserad värld med fria och snabba flöden av idéer och information samt av kapital över gränserna. En förutsättning för denna ekonomi är väl fungerande kapital- och aktiemarknader.

Snäva definitioner

Företrädare för mer snäva definitioner är till exempel Viotti och Vredin [2000] som beskriver de nya ekonomin som strukturförändringar som föranleds av IT-revolutionen och marknadens effektivisering. Eklund och Borg [2000] menar att den nya ekonomin innebär en bestående ökning av produktivitetstillväxten, och Braunerhjelm och Thulin [2000] använder begreppet som ett samlingsnamn för de ekonomiska aktiviteter som baseras på den nya informations- och kommunikationsteknologin. Ådahl och Eriksson [2000], anser att den nya ekonomin innebär en ökning av ekonomins tillväxtpotential till följd av en snabbare produktivitet utveckling. Även den europeiska centralbanken (ECB) [2001] defi-

nierar det nya i ekonomin som en högre potentiell produktionstillväxt möjliggjord av en snabb ökning av effektiviteten i de ekonomiska processerna.

Utan definition

Det finns också etablerade analytiker och organisationer som avstår från att definiera begreppet. OECD [2000, 2001] nöjer sig med att i sitt tillväxtprojekt konstatera att den nya ekonomin har en varierande betydelse för olika individer. Gemensamt för de flesta är dock att det finns en stark icke-inflationsdrivande tillväxt samtidigt som informations- och kommunikationstekniken fått ett allt större genomslag.

I en artikel i OECD Observer beskriver Visco [2000] den nya ekonomin som de många förändringar, huvudsakligen goda, som för närvarande äger rum. Uttrycket ny ekonomi är således nära förknippat med effekterna på den ekonomiska utvecklingen av tekniska framsteg, där informations- och kommunikationstekniken på senare år varit mest framträdande.

Enlig Elmeskov och Scarpetta [2000], som också är knutna till OECD, består den nya ekonomin av en stark ickeinflationsdrivande tillväxt, högt utnyttjande av arbetskraften, spridning av informations- och kommunikationsteknik samt mikroekonomiska bevis för en fortsatt reformering av produktionsprocessen.

Även i det första delbetänkandet från Översynsutredningen [2001] har ansatsen varit att delvis avstå från att definiera begreppet ny ekonomi, trots att det förekommer i vissa av de frågor som använts i de intervjuundersökningar som gjorts.

Minsta gemensamma nämnare

Listan av olika definitioner som lanserats skulle naturligtvis kunna göras mycket längre. De redovisade tolkningarna får därför betraktas som exempel.

Det är inte utan problem att hitta en minsta gemensam nämnare för hur begreppet ny ekonomi definieras. Många betraktar den aktuella företeelsen, till exempel en ny bransch eller en avreglering, som den nya ekonomin, medan andra utgår från effekterna på ekonomins fundament. De flesta verkar dock avse någon form av strukturella förändringar i ekonomin, ofta uttryckta som en utveckling som tillåter en stark tillväxt under flera år utan att inflationen drivs upp.

Var finns den nya ekonomin?

Oavsett vilken definition av en ny ekonomi som används, är samstämmigheten förhållandevis stor när det gäller om och i sådana fall var en ny ekonomi för närvarande existerar.

Flera bedömare anser att det är just i den amerikanska ekonomin någonting hänt, det vill säga att ekonomiska fundament förändrats så att gamla samband inte längre gäller. Detta används ofta som förklaring till varför ekonomin i Förenta staterna under en så lång period fortsatte att växa utan att nämnvärt driva upp inflationen. På senare tid har dock tillväxten avtagit i Förenta staterna, och motståndare till idéer om en ny ekonomi konstaterar att landets ekonomi bara befunnit sig ovanligt länge i den övre delen av konjunkturcykeln. Detta kan i

sin tur delvis förklaras av flera olika tillfälligheter som tillsammans gett positiva effekter, såsom ett effektivt utnyttjande av arbetskraften, stabila makroekonomiska förutsättningar utan detaljregleringar samt en kraftig investeringstillväxt, framför allt inom informations- och kommunikationsteknikbranscherna. Den europeiska ekonomin anses i allmänhet inte ha nått detta tillstånd än, men enligt flera bedömare har Sverige uppfyllt många av de förutsättningar som krävs för att framöver kunna träda in i en ny ekonomi.⁵ Det finns också andra, till exempel Gordon [2000], som varken funnit belägg för att en ny ekonomi någonstans skulle ha existerat eller vara inom räckhåll.

Ny ekonomi i historiskt perspektiv

Adjektivet *ny* får sin innebörd av att det nya går att skilja från något *gammalt*. Därför kan det vara av intresse att kontrastera den ekonomiska utvecklingen i Sverige under senare år mot en längre historisk bakgrund. Beträktelsen begränsar sig här till två makrovariabler: *nationalprodukten (BNP)* och *prisutvecklingen (KPI)*.⁶ Den förra variabeln går tillbaka till år 1861, den senare till 1830. Eftersom egentliga nationalräkenskaper uppställdes först för år 1950 och ett prisindex för år 1914, måste de här presenterade bakåtskrivningarna betraktas som approximationer.

Produktionsutvecklingen

Diagram 1 visar hur Sveriges produktion av i statistiken registrerade varor och tjänster utvecklats sedan mitten av artonhundratalet. Produktionen uppvisar en stigande trend. Ökningen är emellertid inte jämn, utan det går att skönja perioder av starkare och svagare tillväxt och svackor av olika djup. En ytterligare reflexion är den som redan gavs av Burns och Mitchell [1946], nämligen att svängningarna ofta har formen av ett upp och nedvänt U följt av ett V.

Ett färskt exempel utgör krisen 1990–1993 och den därpå följande uppgången, men även recessionen efter oljekrisen under andra hälften av 1970-talet har denna form, fastän utslaget då var mindre. Utvecklingen under sjuttio- respektive nittiotalskriserna visas i förstoring i diagram 1a och 1b.

Svängningarna är mindre under perioden 1941–1990 än under första delen av nittonhundratalet, då två världskrig och den stora depressionen satte sin prägel på utvecklingen. Under artonhundratalet förekom mer högfrekventa svängningar, antagligen beroende på de väderleksfaktorer som då hade stor betydelse (en misslyckad skörd kunde vid denna tid få långtgående konsekvenser).

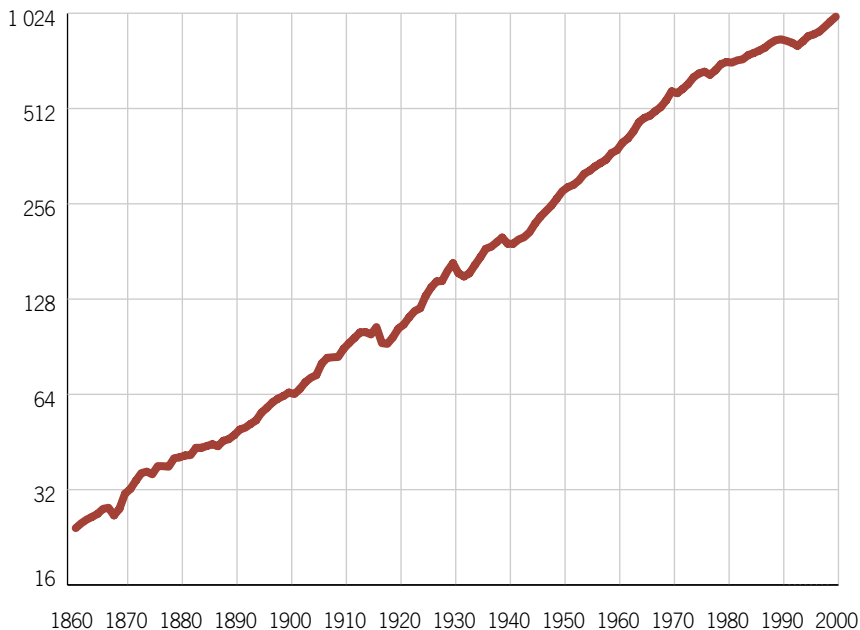
Konjunktursvängningen på 1990-talet var däremot på nytt något kraftigare än under ovannämnda femtioårsperiod. Vill man jämföra 1990-talet med nittonhundratalet i övrigt, är det just depressionen i början av 1930-talet som närmast kommer i åtanke, eftersom de andra starka svängningarna inte berodde på konjunkturer utan på krig.

⁵ Se till exempel Europeiska centralbanken [2001], OECD [2001] och Woodworth [2000].

⁶ Serien för nationalprodukten har hämtats ur en historisk databas som vänligen ställts till förfogande av John Hassler, Stockholms universitet. Den har kedjats med Statistiska centralbyråns senaste siffror från 1988 till 2000. Uppgifter om prisutvecklingen har hämtats från Statistiska centralbyråns databas.

Diagram I. Sveriges nationalprodukt

Miljarder kronor, 1985 års priser, logaritmisk skala



Källa: John Hassler och Statistiska centralbyrån

Diagram Ia. Sjuttiotalskrisen

Miljarder kronor, 1985 års priser

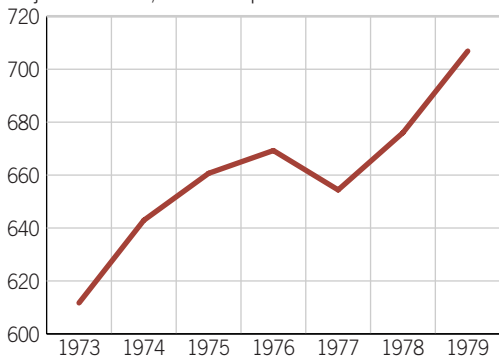
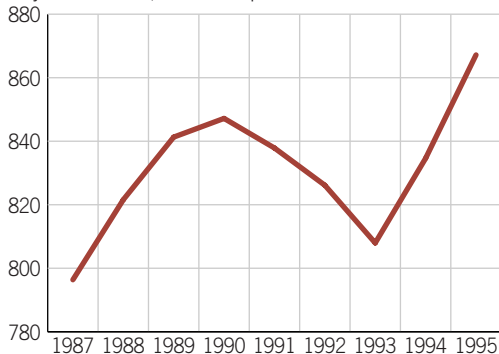


Diagram Ib. Nittiotalskrisen

Miljarder kronor, 1985 års priser



Prisutvecklingen

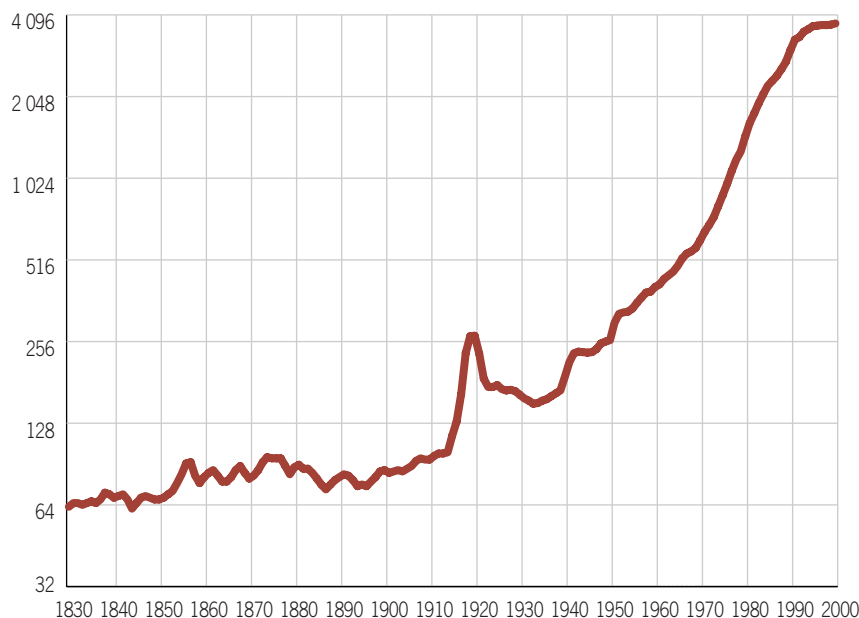
Bilden av prisutvecklingen, som redovisas i diagram 2, är inte alls lika enhetlig som för produktionen. Efter en nivåförskjutning på 1850-talet (Krimkriget) var priserna närmast stationära under hela andra hälften av artonhundratalet. En trendmässig prisuppgång verkar vara kännetecknande för perioderna 1895–1914 och 1935–1995, med acceleration 1960–1980 och därefter en retardation som övergår i en stark inbromsning under 1990-talet. Under artonhundratalet var variatio-

nen i prisnivån högre frekvent, vilken följer av bland annat en känslighet för förändringar i väderleken.

Den explosiva inflationen i slutet av första världskriget berodde på handelsblockader och åren strax efter kriget fortsatte prisnivån att ligga högt, för att sedan när ekonomin hämtat sig igen vara på nedgång ända tills guldmyntfoten övergavs 1931. Andra världskriget innebar en ny inflationsimpuls, liksom Korea-kriget i början av 1950-talet.

Diagram 2. Prisutvecklingen i Sverige

Index 1914=100, logaritmisk skala



Källa: Statistiska centralbyrån

Ny ekonomi i Sverige?

Vilka tecken finns på en ny ekonomi i Sverige under den senaste tioårsperioden? Det beror naturligtvis på vad som menas med ny. Varje epok är på sitt sätt unik, och tvådimensionella diagram över långa tidsrymder döljer mycket av det som var specifikt för de olika epokerna. Egentligen kan man ifrågasätta om produktionen år 2000 över huvud taget kan ritas in i samma diagram som produktionen år 1900. Samma kritik kan naturligtvis även riktas mot den långa prisserien.

Som tidigare konstaterats har konjunkturprofilen på 1990-talet varit mer markerad än under efterkrigstiden i övrigt och kan närmast jämföras med liknande episoder i början av 1900-talet. Den avmattning som nu sköns i den svenska ekonomin liknar än så länge mest en lågkonjunktur av uppochnedvänd U-typ (syns ej ännu i diagram 1), vars djup fortfarande är okänt.⁷ Blir den grund, kan 1990-talskrisen ha varit ett tillfälligt avbrott och en utveckling följer som mer påminner

⁷ För en bedömning av konjunkturen, se till exempel Konjunkturinstitutet [november 2001].

om perioden 1941–1990, blir den djup liknar den mer 1990- och 1930-talens konjunkturer. I det senare fallet skulle man kunna säga att konjunkturmönstret ändrats till något som påminner om de mer turbulenta tiderna under första hälften av nittonhundratalet. I intetdera fallet kan man tala om en ny ekonomi om man därmed, såsom till exempel Weber [1997], menar en ekonomi som i stort sett saknar konjunkturer. Snarare handlar det om motsatsen. Att tillväxten faktiskt varit snabbare under senare år kan i sig även medföra djupare recessioner, det vill säga större svängningar. Ser man på trenderna i uppgångsperioderna under första halvan av seklet, är de brantare än under den jämnare utvecklingen efter 1941. Ett annat exempel på det positiva sambandet mellan genomsnittlig tillväxt och fluktuationer utgör Finland, som haft en nästan dubbelt högre genomsnittlig tillväxt än Sverige, men även 2/3 starkare fluktuation, se Öller och Barot [2000].

Kärnan i det som många definierar som en ny ekonomi är ett tillstånd där produktiviteten gått in i ett skede av starkare ökning, genererad av tekniska uppfinningar och allt bättre allokeringar i ekonomin.⁸ Gordon [2000] kan dock, åtminstone inte i Förenta staterna, hitta några tecken på att produktiviteten vare sig skulle ha ökat markant under senare år eller skulle ha gått in i en fas av snabbare tillväxt. Däremot visar han att produktivitet och tillväxt korrelerar positivt och att produktivitetssuppgången därmed blir temporär om konjunkturfluktuationerna tilltar. Den snabbare tillväxten under nittioalet skulle också enligt Lindh och Malmberg [1996] kunna förklaras med övergående demografiska faktorer.

Det är således viktigt att skilja mellan temporära effekter som genererar tillväxtcykler och mer fundamentala förändringar som påverkar den långsiktiga tillväxttrenden, där ett exempel på det senare är trendbrottet i början av 1970-talet, se diagram 1. Viktigt är också att undvika tankeglidning mellan nivå- och tillväxtresonemang. Tekniken är bättre idag än för tio år sedan, vilket inneburit tillväxt, men tillväxten behöver för den skull inte ha ökat på sikt.

När det gäller prisutvecklingen finns det en viss motivering för att tala om något nytt i ekonomin efter 1992, då kronan släpptes fri. Den successiva avregleringen av finansmarknaden sedan mitten av 1980-talet och framför allt den av Europeiska unionen föreskrivna finans- och penningpolitiken under senare hälften av 1990-talet har framställts som bidragande orsaker till förändringen. Mellan krigstiden är den enda period som något påminner om denna, eftersom prisnivån år 1939 inte helt hade nått upp ens till 1923 års nivå. Men under denna tid inföll depressionen, medan perioden av låg inflation på 1990-talet kännetecknas av mycket snabb tillväxt.

Sett ur ett historiskt perspektiv, skulle ekonomin således kunna kallas ny i institutionell betydelse, det vill säga att inflationen bragts under kontroll på ett sätt som saknar motstycke sedan 1920-talet, medan produktionssidan inte uppvisar de drag som vanligtvis förknippas med detta begrepp.

⁸ Se avsnittet *Definitioner av en ny ekonomi*.

Metod

För att man på ett enkelt sätt ska kunna avgöra vilka uppgifter från den officiella statistiken som skulle kunna användas för att beskriva en ny ekonomi eller nya företeelser i ekonomin, behövs egentligen en tydlig och helst också allmänt vedertagen definition av vad som menas med just en ny ekonomi. Som framgår i föregående kapitel, saknas såväl en enhetlig definition som enighet om och i sådana fall var en ny ekonomi skulle existera. Det är inte heller Statistiska centralbyråns uppgift att etablera den korrekta innebörden i begreppet ny ekonomi eller att avgöra var den ekonomin finns. Däremot behövs en metod för att särskilja tillgänglig statistik som kan användas för att belysa det nya i ekonomin.

Det finns en viss fara med att bara utgå ifrån ett strukturellt fenomen eller en grupp av fenomen, till exempel globaliseringen och informationsteknologins framväxt, för att beskriva det nya i ekonomin. Med en sådan ansats kan något glömmas bort, som senare kommer att visa sig vara relevant. I syfte att försöka undgå denna fallgrop kommer därför i denna rapport uppgifter som kan indikera något nytt i ekonomin att särskiljas med hjälp av en tankemodell som i stället utgår ifrån det makroekonomiska fenomen som har observerats som en av effekterna av olika strukturella förändringar, nämligen *en hög produktionstillväxt under en längre tid utan ökande inflationstakt*⁹.

En hög produktionstillväxt innebär att bruttonationalprodukten ökar snabbare än vad som varit normalt under tidigare år i motsvarande konjunkturlägen. En längre tid innebär mer än enstaka år, så att engångseffekter av enstaka extraordinära händelser undviks. Utan ökande inflationstakt innebär att inflationen, det vill säga ökningstakten i konsumentprisindex, kan ligga på vilken nivå som helst, men att den inte visar någon tendens att öka.

Med utgångspunkt i teorier om bland annat BNP-gap¹⁰, det vill säga skillnaden mellan den maximalt möjliga produktionen om alla resurser utnyttjades till fullo och den produktion man faktiskt har, har fyra slags förändringar identifierats, som var och en för sig kan antas bidra till ökad takt i produktionstillväxten och/eller utöva en återhållande inverkan på inflationen. De fyra förändringarna, som här kallas *strukturkriterier*, är *ökad produktivitet*, *ökad konkurrens*, *förbättrad matching och större marknad*. Genom att bedöma om en specifik variabel eller uppgift kan kopplas till någon eller några av dessa kriterier, kan variabelns möjlighet att beskriva något nytt i den ekonomiska utvecklingen bedömas. De variabler eller uppgifter som genom sin koppling till strukturkriterierna bedöms kunna indikera något nytt i ekonomin betraktas här som *indikatorer*.

En bedömning kommer således att göras för varje enskild variabel. Det bör dock poängteras att detta inte är att jämföra med en empirisk prövning av sambanden.

Den officiella statistiken är omfångsrik. Därför har en första inventering av uppgifter som skulle kunna indikera något nytt i ekonomin varit nödvändig att göra inför särskiljandet med hjälp av de fyra strukturkriterierna. I denna grovsällning

⁹ Denna ansats används till exempel också i Persson [2000] samt Eriksson och Ådahl [2000].

¹⁰ Se faktaruta.

har utgångspunkten varit att finna tänkbara indikatorer inom de områden som under senare år genomgått stora förändringar. Här finner man således nya varor och tjänster, nya arbetsformer, ny teknik, internationalisering med mera.

Tillvägagångssättet som här beskrivs kan naturligtvis aldrig ge en fullständig bild av variabler hämtade ur den officiella statistiken som skulle kunna indikera något nytt i ekonomin. Avsikten är dock att i stora drag kunna beskriva det som redan finns tillgängligt.

För att tydliggöra den bedömning som görs med hjälp av strukturkriterierna redovisas här ett par exempel.

Exempel 1

Importens relation till BNP, totalt

Förändringar i importkvoten säger något om konkurrensläget och marknadens storlek. Med importen av varor och tjänster följer import av teknik med mera som påverkar produktiviteten. *Bör betraktas som en indikator.*

Exempel 2

Andel utländsk valuta av total valutautlåning från svenska institut

Det är sannolikt mest en finansieringsteknisk fråga vilken valuta lånen lämnas i. Beror på bedömning av framtida räntor och växelkurser. Det är svårt att se någon realekonomisk betydelse av detta. *Bör inte betraktas som en indikator.*

Operativ definition

Mot bakgrund av den allmänna begreppsförvirringen och osäkerheten om var någonstans en ny ekonomi finns eller funnits, kommer de fortsatta resonemangen i denna rapport att huvudsakligen föras utan att begreppet ny ekonomi används. Att det åtminstone finns nya element i ekonomin råder det däremot ingen tveksamhet om. De fortsatta resonemangen kommer därför, i stället för att använda just begreppet ny ekonomi, att utgå ifrån de strukturella förändringar som redovisats i metodavsnittet.

Ekonomisk teori om BNP-gap

Enligt den teori som dominerat litteraturen om inflation och sysselsättning på senare år är det förvånande med en ekonomi där produktionstillväxten var hög och arbetslösheten låg under en längre period utan att inflationen drevs upp. Så var till exempel fallet med den amerikanska ekonomin under 1990-talet. Teorin grundar sig på begreppet BNP-gap, som är skillnaden mellan potentiell BNP, det vill säga den maximala möjliga produktionen om alla resurser utnyttjades till fullo, och den produktion man faktiskt har. Denna teori beskrivs i ett flertal läroböcker i makroekonomi, exempelvis Dornbusch & Fischer [1991].

I en ekonomi utan historiska erfarenheter av inflation, där man inte automatiskt för-

FAKTARUTA

väntar sig en viss inflation varje år, kommer det i normala fall att finnas delmarknader med efterfrågeöverskott, där företagen inte klarar av att tillfredsställa efterfrågan. Detta kan bero på att de inte lyckats anställa tillräckligt många eller att de inte kan hitta leverantörer till de maskiner de vill investera i eller att de inte kan få råvaror levererade i tillräckligt snabb takt. På sådana marknader kan man räkna med att priserna stiger. Samtidigt kommer det att finnas marknader med utbudsöverskott, överproduktion, där företagen tvingas sänka priserna eller öka sina lager. Det kommer då att existera en makroekonomisk jämvikt där prisökningar och prissänkningar tar ut varandra, så att KPI på aggregerad nivå förblir konstant. I en sådan jämvikt finns det antagligen arbetslöshet och ett visst antal outnyttjade maskiner. Produktionen är således inte maximal, utan det existerar ett BNP-gap.

Om BNP-gapet krymper blir fler delmarknader överhettade, prisökningarna blir större än prissänkningarna och KPI stiger. Landet får inflation. Om BNP-gapet vidgas, så att produktionsapparaten blir mindre ansträngd, kan man vänta sig att aggregerade KPI sjunker. Eftersom företag i allmänhet har lättare för att höja priser än att sänka dem, krävs det sannolikt att de delmarknader som har utbudsöverskott representerar mer än hälften av BNP för att KPI ska vara konstant.

Under de senaste cirka 60 åren har praktiskt taget alla marknadsekonomier i världen haft en viss inflation. Det innebär också att det finns en förväntad inflation. I löneförhandlingarna vill löntagarna i förväg kompensera sig för kommande prisökningar, och arbetsgivarna utgår från att deras konkurrenter kommer att höja sina priser. I prisförhandlingar vid investeringar i maskiner och byggnader kan köparna acceptera högre priser därför att de tror sig kunna höja priserna på sina produkter. Det innebär att det även vid makroekonomisk jämvikt kommer att finnas en viss inflation. Om BNP-gapet emellertid blir mindre, därför att produktionen ökar mer än den potentiella produktionen, kommer prisökningarna att bli högre än förväntat. Till nästa år skruvas inflationsförväntningarna upp, vilket medför att den faktiska inflationen blir högre. Resultatet blir en stigande inflation.

Jämvikt innebär alltså att BNP-gapet är precis lagom stort för att inflationen ska bli exakt så stor som den förväntades bli. Normalt växer den potentiella produktionen därför att arbetskraften växer, realkapitalet växer genom investeringar och den tekniska standarden förbättras när nya maskiner med den bästa kända tekniken ersätter gamla. Detta innebär att den faktiska produktionen kan växa i samma takt utan att BNP-gapet eller inflationstakten förändras.

Snabbare produktionsökning utan stigande inflation

Om, som till exempel skedde i Förenta staterna under 1990-talet, BNP under en följd av år växer snabbare än man tidigare varit van vid, samtidigt som inflationen inte visar någon tendens att stiga, leder denna teori raskt fram till några möjliga förklaringar.

Den förklaring som kanske ligger närmast till hands är att även den potentiellt möjliga produktionen har ökat snabbare än normalt, vilket i sin tur kan bero på att produktiviteten har ökat snabbare än väntat. (Produktiviteten kan definieras på olika sätt, som till exempel arbetsproduktivitet eller totalfaktorproduktivitet. Här spelar

det emellertid ingen roll vilken definition som används.) I detta fall har inte BNP-gapet minskat, vilket förklarar att inflationen inte har gått upp. Här kan informations-teknikens utveckling spela en viktig roll som höjare av produktivitetens ökningstakt. Det finns emellertid andra tänkbara orsaker; mängden realkapital kan öka liksom arbetskraften, som kan öka både i antal genom till exempel invandring och i kvalitet genom utbildning.

Andra tänkbara förklaringar går ut på att BNP-gapet visserligen har krympt, men att den ökade inflation som detta borde ha medfört har motverkats av prissänkande faktorer. En sådan kan vara ökad konkurrens, som traditionellt anses ha en prissänkande inverkan. Ökad konkurrens kan komma av till exempel avregleringar av marknader och effektivare konkurrenslagstiftning. Ökad internationalisering, där inhemska producenter utsätts för konkurrens från fler utländska företag, kan också bidra till att hålla prisnivån nere.

Minskade "flaskhalsproblem" i tillförseln av resurser till produktionen kan också ha bidragit till att begränsa prisökningarna. Det finns åtminstone två tänkbara skäl till att detta kan hända. Matchningsprocessen på faktormarknaderna kan ha blivit effektivare, till exempel genom ökad rörlighet på arbetsmarknaden, avregleringar av arbetsmarknaden och kapitalmarknaden och en mer decentraliserad lönebildning. Ökad internationalisering kan också minska flaskhalsproblemen genom att göra det möjligt för företagen att i större utsträckning söka arbetskraft, kapital och insatavaror utanför det egna landet.

Informationsteknologins utveckling kan mycket väl ha hjälpt till att både öka konkurrensen och förbättra matchningsprocessen, till exempel genom elektronisk handel och informationssökning på Internet. Samtidigt bidrar kanske ökad konkurrens och ökad internationell handel till att höja produktiviteten och därmed förhindra att BNP-gapet krymper. Det är således troligt att de flesta av de fenomen som brukar förknippas med den nya ekonomin inverkar på produktiviteten, och därmed möjliggör att produktionens tillväxttakt ökar utan att BNP-gapet krymper. Fenomenen inverkar också direkt på priserna, så att inflationen hålls nere trots att BNP-gapet krymper.

Det är naturligtvis inte troligt att produktivitet, konkurrens, matchning och internationalisering förklarar allt som har med hög produktionstillväxt och konstant inflation att göra. En faktor som ibland nämns är den stramare och mera målmedvetna stabiliseringspolitik som kan skönjas i vissa länder, till exempel i Sverige. Penningpolitiken är numera helt inriktad på ett inflationsmål, och finanspolitiken begränsas av utgiftstak för de olika utgiftsslagen som inte kan brytas igenom utan vidare. Detta innebär en dramatisk skillnad jämfört med situationen före mitten av 1990-talet och har säkert påverkat bland annat inflationsförväntningarna och riskmarginalerna i företagens investeringskalkyler. Men för att få realekonomiska effekter måste dessa politiska förändringar på något sätt verka genom företagens och hushållens beteende, och kommer därför åtminstone delvis att fångas upp av de faktorer som beskrivits ovan.

Indikatorer för något nytt i ekonomin

I följande avsnitt redogörs för hur ett urval uppgifter från den officiella statistiken skulle kunna indikera något nytt i ekonomin. Under avsnitten *Ökad produktivitet*, *Ökad konkurrens*, *Förbättrad matchning* och *Större marknad* resoneras kring indikatorernas sammankoppling med de olika strukturkriterierna. Ett flertal indikatorer illustreras också i diagram eller tabeller.

En fullständig redovisning av indikatorerna finns i bilaga 1. Även bilagan är indelad efter de fyra strukturkriterierna, kompletterade med underrubriker i enlighet med ekonomins olika sektorer. I bilagan framgår också från och med när respektive indikator är möjlig att ta fram, samt vem som är ansvarig för statistiken inom området.

De olika strukturkriterierna är inte oberoende av varandra. En ökad produktivitet kan till exempel vara en indirekt följd av de övriga kriterierna och en större marknad leder också ofta till ökad konkurrens. Här har emellertid de olika kriteriernas inbördes relation inte beaktats, utan de olika indikatorerna har i såväl text som i tabell förts till det kriterium vars relation skulle kunna vara av en mer direkt karaktär. Detta utesluter dock inte att en indikator kan vara relevant för mer än ett kriterium. I bilaga 1 finns vissa indikatorer på mer än ett ställe eftersom de direkta och indirekta effekterna inte varit möjliga att separera.

Även i nationalräkenskaperna finns sådana uppgifter om den ekonomiska utvecklingen som kan anses spegla något nytt i ekonomin. Dessa uppgifter är dock inte indikatorer i den mening som den använda metoden förutsäger, men kan naturligtvis ändå vara av intresse och redovisas därför separat i bilaga 1.

Av redovisningen framgår att de skilda kriterierna samlar olika många indikatorer. Detta beror bland annat på att flera av de tänkbara indikatorerna för något nytt finns i en och samma bransch (informationsteknikbranschen¹¹ i ett vidare begrepp) och därmed också tenderar att hamna under samma kriterium. En annan förklaring kan vara att resonemangen kring indikatorernas relation till de skilda strukturkriterierna varit olika svåra att föra.

Som brukligt är när det gäller redovisning av statistik, finns det vissa förbehåll. Dessa kan ha sin bakgrund i hur och när uppgifterna samlats in eller bearbetas samt på vilka nivåer statistik finns tillgänglig. Vissa uppgifter samlas också in av olika aktörer. Därför redovisas i bilaga 2 eventuella begränsningar i underlaget till de indikatorer som här lyfts fram i texten och redovisas i bilaga 1.

Ökad produktivitet

En produktionsökning i ekonomin kan härröra såväl från ökade insatser av arbete och kapital som från en förfinad produktionsprocess. Om effekten av ökade insatser filtreras bort återstår den del av produktionsökningen som härrör från en ökad produktivitet. Detta mått kallas totalfaktorproduktivitet (ibland även

¹¹ Det bör här beaktas att informations- och telekommunikationsbranschen i Sverige fortfarande är förhållandevis liten. År 1998 var, enligt Nutek och Statistiska centralbyrån [2000], drygt fem procent av de sysselsatta verksamma inom elektronikindustrin eller i tjänsteföretag inriktade på informationsteknik.

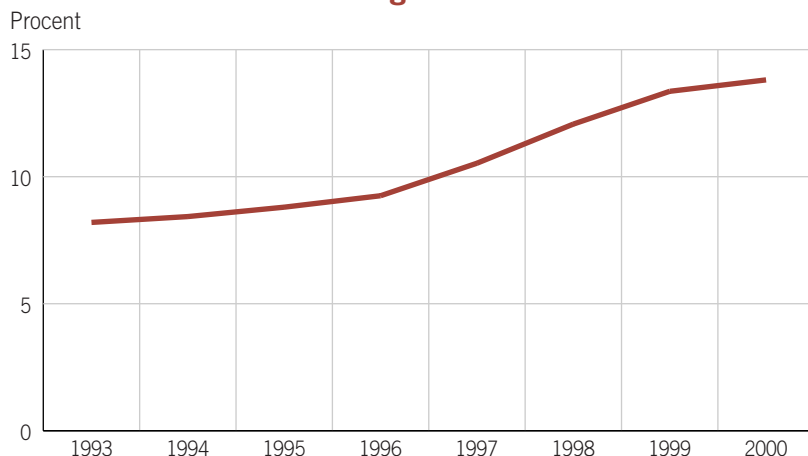
Solowresidualen efter ekonomen Solow), se till exempel Mankiw [1997]. En ökad totalfaktorproduktivitet kan bero på många olika faktorer. Kvaliteten på själva produktionsfaktorerna kan ha förbättras genom till exempel en höjning av arbetskraftens utbildningsnivå, men även tekniska landvinningar såsom datoriseringar av produktionsprocessen eller institutionella förändringar kan återspeglas i måttet. Till skillnad från totalfaktorproduktiviteten bortfiltrerar produktivetsmått som arbets- och kapitalproduktivitet enbart den ena produktionsfaktorns insatsförändring, så att resultatet både innehåller kvalitetsförändringarna i insatsfaktorer och produktionsprocess samt den andra produktionsfaktorns insatsförändring. Kapitalproduktiviteten skulle alltså kunna öka på grund av en ökad insats av arbete utan att produktionsprocessen förbättrats.

I detta avsnitt redovisas ett urval indikatorer som genom sin möjlighet att kunna säga något om produktiviteten också skulle kunna indikera något nytt i ekonomin.

Användning av informationsteknik

Ett exempel på en variabel som skulle kunna indikera en ökad produktivitet är investeringar i datorprogramvaror. En större användning av programvaror effektiviserar produktionsprocessen hos företagen, och produktionsmöjligheterna ökar vid givna insatsnivåer. Om ny datorteknik också skulle medföra rationaliseringar och därmed en minskad efterfrågan på arbetskraft skulle, givet ett konstant arbetskraftsutbud, lönekraven hållas nere vilket i sin tur skulle kunna leda till en lägre inflation. Programvaruinvesteringarna kan också ställas i relation till ekonomins totala fasta bruttoinvesteringar. En ökande andel skulle eventuellt kunna påvisa ett, ur avkastningsperspektiv, bättre investeringsval. I diagram 3 framgår att investeringarna i programvaror som andel av de totala fasta bruttoinvesteringarna under senare år har ökat.

Diagram 3. Investeringar i datorprogramvaror som andel av totala bruttoinvesteringar



Anmärkning: Programvaror förs enligt gällande standard som investeringar först från och med 1993.
Källa: Statistiska centralbyrån

Det är en komplex uppgift att avgöra om informationstekniken påverkar produktiviteten. Detta illustreras bland annat genom den så kallade produktivetsparadoxen, där Solow [1987] funnit det svårt att påvisa något samband mellan ökad produktivitet och investeringar i informationsteknik. En bidragande orsak till att det varit svårt att påvisa detta samband är bristen på statistik, bland annat om investeringar i informationsteknik och metoder för deflatering.¹² På senare år har emellertid vissa forskare, till exempel Brynjolfsson och Hitt [2000], tyckt sig skönja ett samband mellan datorisering och ökad produktivitet. I dessa resonemang lyfts också synergieffekter mellan informationsteknik och till exempel humankapital samt arbetsorganisation ofta fram som viktiga förklaringsgrunder.

Informationstekniken är en möjliggörande teknik, vilket gör att den måste utnyttjas på rätt sätt för att den ska kunna förbättra produktivetsutvecklingen. Statistiska centralbyrån tar bland annat fram statistik om tillgång till informationsteknik och hur denna teknik används för olika ändamål. I Statistiska centralbyråns undersökningar ställs för närvarande inga frågor om effekterna av användandet av informationsteknik. I bedömningen av möjliga indikatorer för något nytt i ekonomin har därför förutsatts att tillgången till och användningen av informationsteknik skulle kunna leda till ökad produktivitet, dock i vissa fall endast på lång sikt.

Hur stor del av de anställda i olika företag som har tillgång till datorer på sin arbetsplats bedöms här vara en möjlig indikator för något nytt i ekonomin. Ett annat exempel på en indikator som skulle kunna påverka produktiviteten är i vilken mån företagen använder Internet som ett verktyg för kundservice och support. Även elektronisk handel bedöms kunna skapa förutsättningar för ökad produktivitet. I dessa tre fall bör således informationstekniken, om den utnyttjas på rätt sätt kunna ge en mer effektiv arbetsprocess vilket i sin tur normalt leder till ökad produktivitet. I tabell 1 samt i diagram 4 och 5 exemplifieras hur företagen använder informationstekniken.

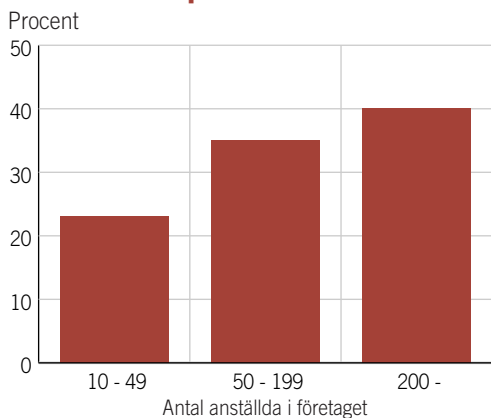
Tabell 1. Företagens fördelning efter datoranvändning, våren 2001

Andel anställda som har tillgång till dator, procent	Industri-sektorn	Tjänste-sektorn	Totalt
0	2	5	4
1 - 30	38	18	24
31 - 60	21	12	15
61 - 90	11	10	11
91 -100	28	55	46
<i>Summa:</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>

Källa: Statistiska centralbyrån

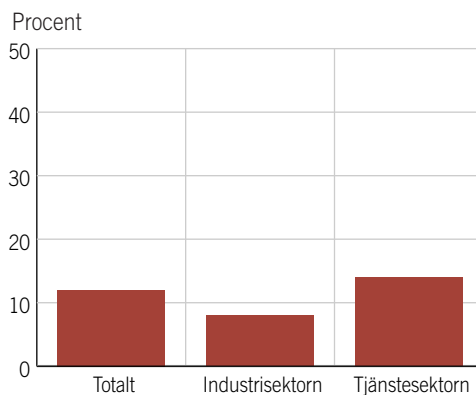
¹² Denna fråga behandlas även av *Översynsutredningen*. Statistik om informationsteknik är en ny statistikgren och saknar därför än så länge i stor utsträckning tidsserier.

Diagram 4. Andel företag som erbjuder kundservice och support via sin webbplats våren 2001



Källa: Statistiska centralbyrån

Diagram 5. Andel företag som har försäljning via Internet¹⁾, år 2000



¹⁾ Avser via webbsidor eller browser-EDI.

Källa: Statistiska centralbyrån

Utbildningens nivå och inriktning

Under nittiotalet har betydelsen av humankapital, kunskap och teknisk utveckling för ekonomisk tillväxt allt mer framhävt. Bland annat Romer [1990] har poängterat att det är kunskap inkorporerad i ny teknik som driver den ekonomiska utvecklingen framåt. För att skapa nya idéer och ny teknik och för att kunna utnyttja existerande teknik krävs det humankapital.

Även inom EU har betydelsen av utbildning för ekonomisk tillväxt uppmärksamats under senare år. Framför allt har betydelsen av det livslånga lärandet för att främja sysselsättning och ekonomisk tillväxt betonats.¹³ För att mäta omfattningen av det livslånga lärandet i Europa genomför EU under år 2003 ett tillägg till sin *Labour Force Survey* avseende det livslånga lärandet i medlemsländerna.

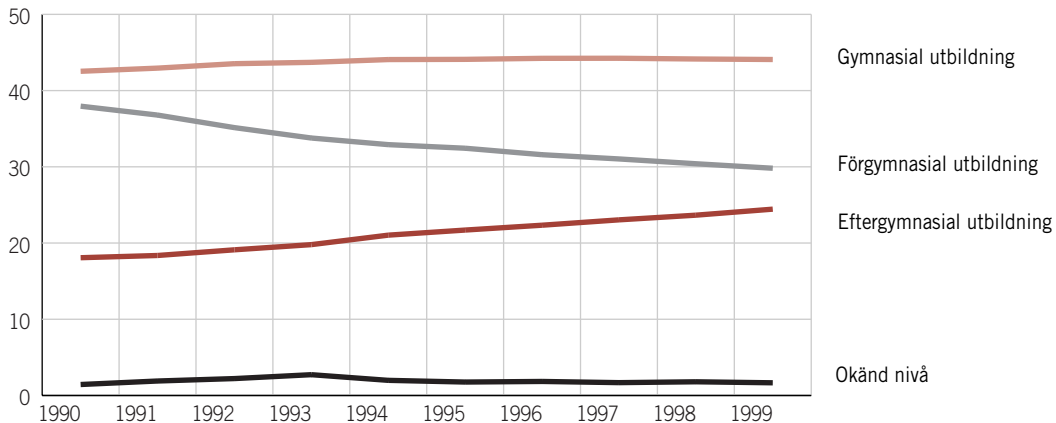
Att arbetskraftens utbildning och kunskaper har haft betydelse för produktivitet-utvecklingen i Sverige har varit känt sen tidigare. Bland annat har utbildningsnivån ansetts vara en faktor som förklarade den snabba svenska ekonomiska utvecklingen under tiden fram till och med 1970. Det svenska utbildningssystemet har dessutom av vissa, till exempel Produktivitetsdelegationen [1991], också ansetts vara en faktor som ligger bakom den långsammare ekonomiska tillväxten under slutet av 1980-talet.

Utbildningsnivån bedöms således vara en variabel som kan öka produktiviteten och olika mått för utbildning skulle därmed också kunna indikera något nytt i ekonomin. Som framgår av diagram 6 har befolkningens utbildningsnivå höjts sedan mitten av 1990-talet. En allt större andel har eftergymnasial utbildning medan andelen med enbart förgymnasial utbildning sjunkit.

¹³ Exempel på rapporter från EU med denna inriktning är *Employment Guidelines, Joint Employment Report, Memorandum on Life Long Learning* och *Conclusions from the Stockholm Summit*.

Diagram 6. Befolkningens utbildningsnivå

Procent



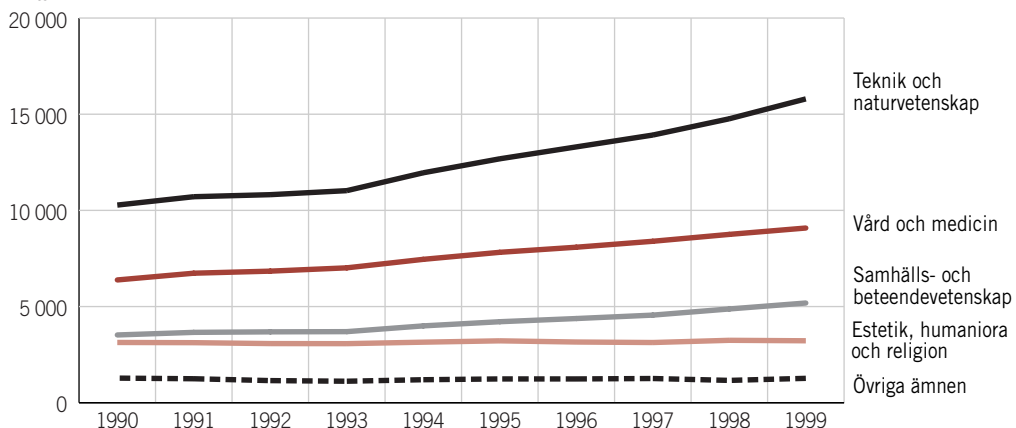
Anmärkning: Avser personer 16–74 år.

Källa: Statistiska centralbyrån

I de nya tillväxtteorierna har fokus också riktats på betydelsen av humankapitalets inriktning och inte enbart på nivån. Argumentationen har varit att viss utbildning kan betraktas som en investering, medan annan utbildning mer har karaktär av konsumtion. Romer [1990] har också hävdad att kapitalinvesteringar inte nödvändigtvis kommer att vara tillväxtbefrämjande om humankapitalets struktur inte är anpassad till investeringarna. Med utgångspunkt i detta resonemang kan även utbildningens inriktning vara en indikator för något nytt i ekonomin. Av diagram 7 framgår att allt fler sysselsatta med forskarutbildning studerat ämnen som naturvetenskap, teknik, vård eller medicin.

Diagram 7. Utbildningens inriktning för sysselsatta personer med forskarutbildning

Antal



Källa: Statistiska centralbyrån

Satsningar på forskning och utveckling

Forsknings- och utvecklingsverksamhet definieras här som systematisk verksamhet för att öka fonden av vetande, utnyttja detta vetande för nya användningsområden och åstadkomma nya eller förbättrade produkter, system eller metoder.¹⁴

Forskare var tidigt intresserade av forskningens inverkan på tillväxten. Bland annat argumenterade Solow [1957] för att såväl kunskap som forskning och utveckling hade betydelse för ett lands tillväxt och förmåga att hävda sig i den internationella konkurrensen.

I resonemangen förutsätts här att forskning och utveckling främst påverkar produktiviteten. Olika mått för forskning och utveckling kan således användas som indikatorer för något nytt i ekonomin. Forskningens och utvecklingens effekter på produktiviteten är emellertid något som vanligtvis kan observeras först en lång tid efter investeringen. Satsningar inom detta område innehåller också ett visst moment av risk vilket innebär att olika projekt kan misslyckas.

De mått som används för att statistiskt beskriva omfattningen av forskning och utveckling är framför allt årsverken¹⁵ respektive utgifter för forskning och utveckling. Dessa två mått ger olika perspektiv på forskningssatsningar. Måttet årsverke ger goda möjligheter att jämföra hur stor arbetsinsats som läggs ner på forskning och utveckling i olika branscher. Eftersom årsverke inte är ett monetärt mått, kan det dock inte sättas i relation till ekonomiska mått som bruttonationalprodukten. Måttet utgifter för forskning och utveckling rymmer inte detta problem men är dock svårare att jämföra mellan olika branscher, eftersom dessa har olika relativkostnader. För att få en bättre bild av årsverken och utgifter för forskning och utveckling kan dessa också fördelas på olika utförare.

När det gäller utgifter för forskning och utveckling underlättas en bedömning av denna faktors relevans även av att utgifterna delas upp i investeringar och driftsutgifter. Det främsta skälet till detta är att investeringarna i dessa sammanhang ofta är cykliska, det vill säga att vissa investeringar görs återkommande med flera års mellanrum, medan driftkostnaderna uppvisar ett jämnare mönster och därmed också är lättare att jämföra på årsbasis.

I tabell 2 och 3 samt i diagram 8 redovisas de tänkbara indikatorerna för något nytt i ekonomin uppdelade på företag, universitet och högskolor, statliga myndigheter samt privat icke-vinstdrivande verksamhet. Till statliga myndigheter räknas också de forskningsstiftelser som bildades med kapital från löntagarfonderna. Som framgår av tabell 2 och i diagram 8 är det företagets utgifter för forskning och utveckling som på senare år ökat mest.

¹⁴ OECD [1994] definierar forskning och utveckling på följande sätt: Research and experimental development (R&D) comprise creative work undertaken on a systematic basis in order to increase the stock of knowledge, including knowledge of man, culture and society, and the use of this stock of knowledge to devise new applications.

¹⁵ Ett årsverke är det arbete en heltidsanställd person utför under ett år.

Tabell 2. Utgifter för forskning och utveckling

Miljoner kronor, 1995 års priser

År	Företag	Universitet högskolor	Statliga myndigheter	Privat icke- vinstdrivande ¹	Totalt
1989	30 452	14 248	1 816	47	46 563
1991	31 435	12 567	1 863	38	45 904
1993	36 123	13 340	2 120	²⁾	51 933
1995	44 029	13 004	2 171	93	59 297
1997	48 607	13 904	2 299	48	64 858
1999	54 434	15 508	2 434	80	72 456

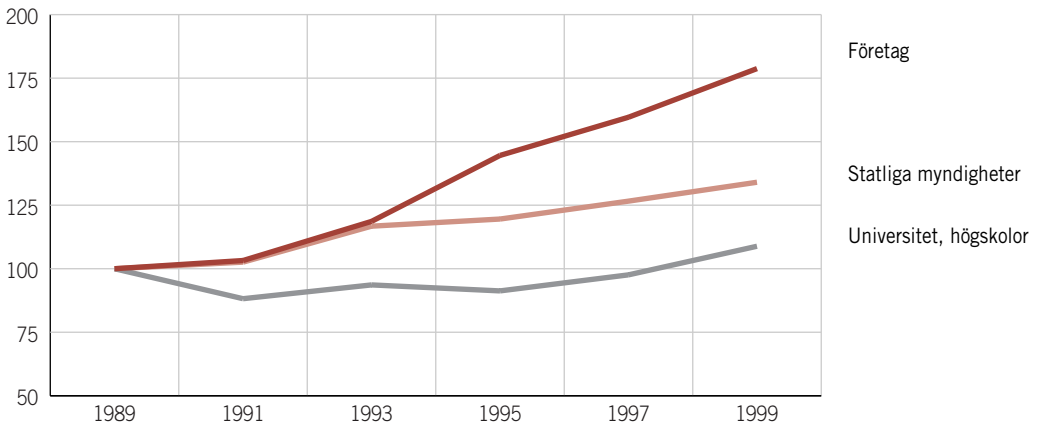
¹⁾ Med privat icke-vinstdrivande menas till exempel privata stiftelser som varken går att hänföra till näringslivet eller den offentliga sektorn.

²⁾ Enheter har detta år förts till fel sektor, varför inget resultat publiceras här.

Källa: Statistiska centralbyrån

Diagram 8. Utgifter för forskning och utveckling inom de tre största områdena

Index 1989 = 100



Tabell 3. Årsverken inom forskning och utveckling

Antal årsverken

År	Företag	Universitet högskolor	Statliga myndigheter	Privat icke- vinstdrivande ¹	Totalt
1989	34 831	17 283	2 637	103	54 854
1991	33 757	16 810	2 965	72	53 604
1993	35 331	17 438	3 289	²⁾	56 618
1995	41 636	17 301	3 518	180	62 635
1997	43 881	18 197	3 334	83	65 495
1999	44 171	19 175	3 195	133	66 674

¹⁾ Med privat icke-vinstdrivande menas till exempel privata stiftelser som varken går att hänföra till näringslivet eller den offentliga sektorn.

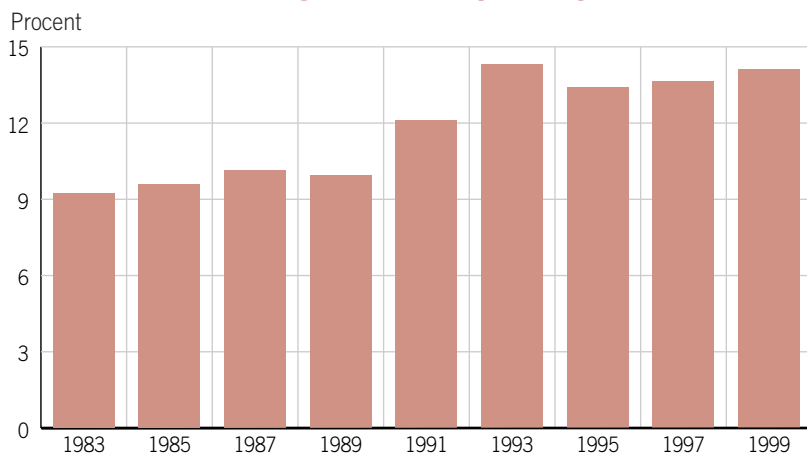
²⁾ Enheter har detta år förts till fel sektor, varför inget resultat publiceras här.

Källa: Statistiska centralbyrån

Relativa mått för forskning och utveckling

Så kallade intensitetsmått har länge använts för att beskriva företagssektorn. Dessa beräknas som utgifter för forskning och utveckling i olika branscher i relation till förädlingsvärdet eller i relation till omsättningen, samt som årsverken i relation till sysselsättningen. Även uppgifter om andelen akademiker engagerade i forskning och utveckling i de största branscherna finns tillgängliga.¹⁶ Dessa relativa mått skulle naturligtvis också kunna indikera något nytt i ekonomin. I diagram 9 redovisas industrins utgifter för forskning och utveckling i relation till förädlingsvärdet. Utvecklingen visar en stigande trend. Förädlingsvärdet är emellertid inte konstant, varför enstaka år under en lågkonjunktur kan leda till en ökad andel trots minskad produktion. Mellan 1991 och 1993 sjönk förädlingsvärdet något.

Diagram 9. Industrins utgifter för forskning och utveckling i relation till förädlingsvärdet i löpande priser



Källa: Statistiska centralbyrån

Som exempel på resultatmått kan nämnas antal ansökta och beviljade patent från respektive land i Förenta staterna i förhållande till antalet invånare. Export/importkvot av högteknologiska produkter betraktas också som resultatmått. Med sådana avses produkter som uppfyller särskilda kriterier. Dit hör luftfartyg och rymdfarkoster, läkemedel, kontorsmaskiner och datorer, teleprodukter samt slutligen precisionsinstrument, ur samt medicinska och optiska instrument.¹⁷

Inom universitets- och högskolesektorn är det främst bibliometriska data som kan tjäna som resultatmått och som därmed också skulle kunna användas som indikatorer för något nytt i ekonomin. Exempel på sådana mått är antal publice-

¹⁶ I till exempel Statistiska centralbyrån [1996] finns ytterligare data om forskning och utveckling.

¹⁷ Det är främst Patent- och registreringsverket som tillhandhåller grunddata om patent. US Patent Office och Computer Horizons Index är andra källor för studier av patent. Uppgifter om citat finns bland annat i Science Citation Index.

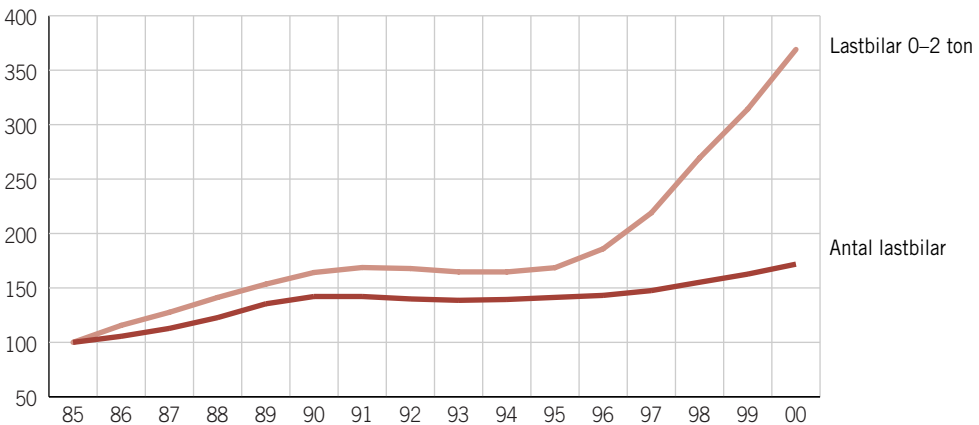
rade verk, antal publicerade artiklar i kvalitetstidskrifter samt antal publicerade citat per miljoner invånare och land.

Fordonsbeståndets utveckling

Ett område som både påverkas av det ekonomiska läget och av tekniska landvinningar är transportnäringen. Utvecklingen inom denna näring går för närvarande mot tätare leveranser, högre precision, kundorderstyrd produktion och ökade kvalitets- och miljökrav. Dessa faktorer kräver ökad logistik- och transportkompetens liksom en annan typ av fordonsflotta än tidigare. Utvecklingen av fordonsbeståndet skulle därför kunna säga något om produktiviteten, se diagram 10. De lätta lastbilarna presterar även sedan en tid ett större trafikarbete, mätt i körda kilometer, än de tunga lastbilarna. Också utnyttjandegraden av fordonsflottan mätt i såväl vikt- som volymtermer och fordonens tomkörningsandelar skulle därmed kunna vara relevanta för produktiviteten.

Diagram 10. Fordonsbeståndet, lastbilar och dragbilar i trafik

Index 1985 = 100



Anmärkning: År 2000 fanns det totalt 374 222 lastbilar. Av dessa var drygt en femtedel lätta lastbilar (0-2 ton).

Källa: Statistiska centralbyrån

Ökad konkurrens

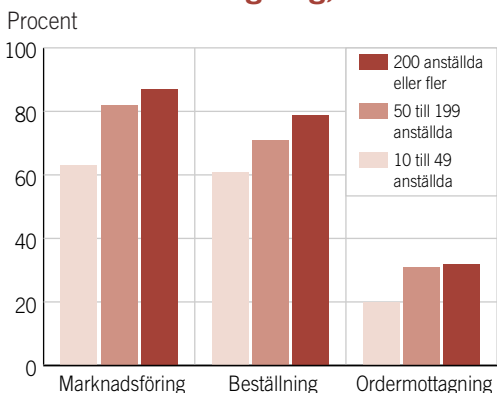
Med ökad konkurrens menas inte bara konkurrens på insatsmarknaderna, utan i alla led fram till försäljning, såväl nationellt som internationellt. När många producenter på ett enkelt sätt har möjlighet att bjuda ut sina produkter på olika marknader, kan konkurrensen öka. Konkurrensen förbättras dessutom om konsumenterna på ett enkelt sätt kan överskåda utbudet. I detta avsnitt redovisas ett urval indikatorer som genom sin möjlighet att säga något om konkurrensen också skulle kunna indikera något nytt i ekonomin.

Företags och privatpersoners utnyttjande av Internet

Informationstekniken är genom till exempel Internet ett verktyg som underlättar både för säljare att sprida information om olika produkter och för köpare att ta del av denna information. I syfte att minska sökkostanden för konsumenten, har det till och med vuxit fram speciella webbplatser på Internet där konsumenten kan få information om var en viss vara går att köpa till lägsta pris, något som kan ha en prisdämpande effekt.

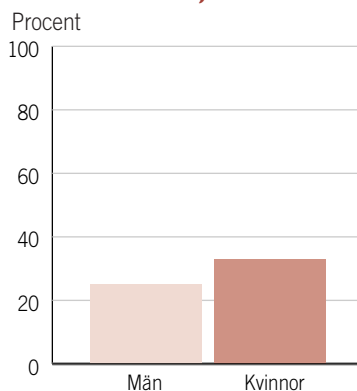
Variabler som bedöms lämpliga för att beskriva hur informationstekniken skulle kunna bidra till ökad konkurrens, är bland andra i vilken mån företag sköter delar av sin marknadsföring med hjälp av en webbplats eller om företag tar emot order via sin webbplats. Andra tänkbara indikatorer för något nytt i ekonomin skulle kunna vara om företag använder Internet för att beställa varor och tjänster eller hur privatpersoner handlar via Internet. I diagram 11 illustreras hur företagen använder Internet och i diagram 12 visas befolkningens handel via Internet.

Diagram 11. Andel företag som använder Internet för marknadsföring¹⁾, beställningar¹⁾ och ordermottagning, år 2000



¹⁾Avser via webbplatsen för beställningar och marknadsföring.
Källa: Statistiska centralbyrån

Diagram 12. Andel privatpersoner som handlar via Internet¹⁾, år 2000



¹⁾Avser befolkningen 16–64 år.
Källa: Statistiska centralbyrån

Förändringar av företagsstrukturen

Avknoppningar, förändringar i företagskoncentrationen samt avreglering och bolagisering av såväl privat som offentlig verksamhet är samtliga förändringar som kan påverka företagsstrukturen.¹⁸

Med avknoppning menas nya företag som uppstått via till exempel "outsourcing" eller bolagisering, något som blev vanligt under nittioalet. Skälen

¹⁸ Uppgifter om förändringar av företagsstrukturen går att ta fram genom tillämpningar av metoden *Företagens demografi*, som bygger på den registerbaserade arbetsmarknadsstatistiken. En beskrivning av källan finns i bilaga 2.

bakom avknoppningar och bolagiseringar går ofta att finna i en förhoppning om att öka såväl verksamhetens effektivitet som flexibilitet. Något som i bägge fallen torde kunna leda till både ökad konkurrens och ökad produktivitet.

Minskade företagskoncentrationer ger en ökning av antalet aktörer, vilket kan förbättra produktiviteten och konkurrensen. Även det motsatta förhållandet, det vill säga en ökad företagskoncentration, bedöms vara en strukturell förändring i ekonomin som åtminstone på kort sikt kan leda till ökad produktivitet. Uppköp av konkurrerande företag sker både för att minska konkurrensen och för att öka effektiviteten i verksamheten.

Även avregleringar och bolagiseringar av offentlig verksamhet bedöms här kunna öka både produktiviteten och konkurrensen. Delar av tidigare traditionell offentlig verksamhet bolagiserades, avreglerades eller lades ut på entreprenad under nittioalet. Tanken bakom detta var naturligtvis att även offentlig verksamhet i så stor utsträckning som möjligt skulle kunna bedrivas på en konkurrensutsatt marknad. Konkurrensutsatta verksamheter tvingas i allmänhet att bedriva en effektiv verksamhet, något som på sikt också kan höja produktiviteten.

Omsättningsutveckling i vissa branscher

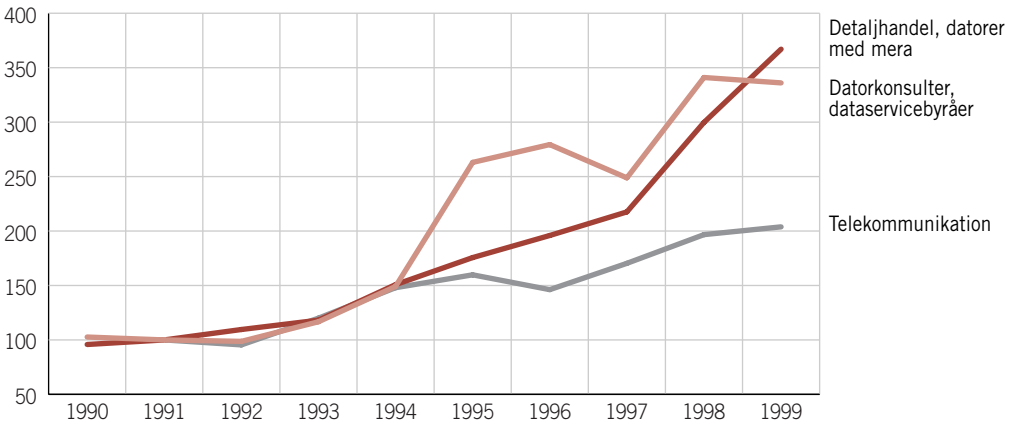
Som tidigare nämnts har förändringar i företagsstrukturen bidragit till den privata tjänstesektorns tillväxt och en ökad konkurrens på vissa marknader. Omsättningen inom de branscher vars utbud av varor och tjänster som direkt kan kopplas till den nya tekniken växte kraftigt under hela nittioalet. Avregleringen av telemarknaden har medfört fler aktörer och därmed också möjliggjort en ökad konkurrens både bland operatörer och inom detaljhandeln av telekommunikationsutrustning. Omsättningsutvecklingen, som även indirekt kan säga något om efterfrågan av varor och tjänster, skulle således kunna användas för att indikera något nytt i ekonomin.

En stor efterfrågan av tjänster baserade på informationsteknik kan också innebära ökad produktivitet för vissa företag. Som exempel kan nämnas bankerna, vars kunder nu allt oftare själva utför tjänsterna. Många människor har också av eget intresse tillägnat sig datorkunskaper, något som arbetsgivarna kan dra nytta av.

I diagram 13 och 14 redovisas omsättningsutvecklingen i ett urval branscher. Omsättningsutvecklingen bedöms både genom sin absoluta och relativa utveckling kunna indikera något nytt i ekonomin.

Diagram 13. Omsättning för varor och tjänster inom informations- teknikområdet, löpande priser

Index 1991 = 100

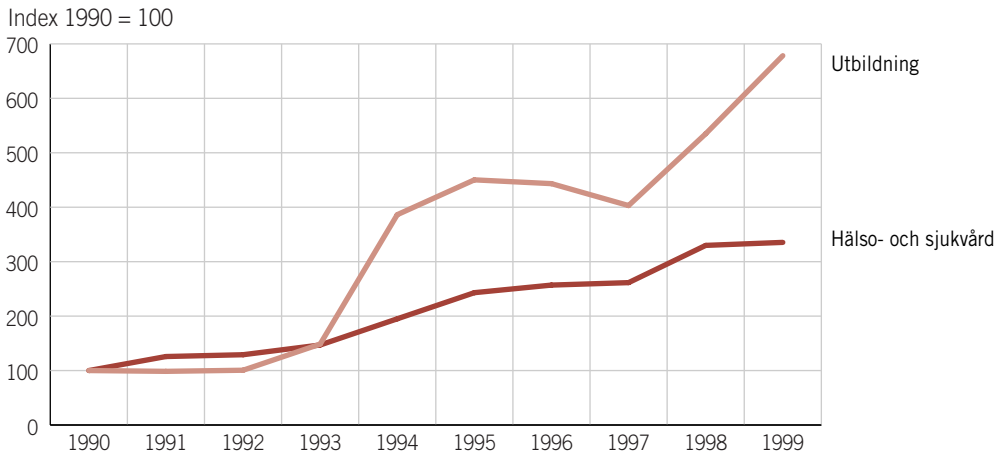


Anmärkning: Uppgift om telekommunikationsområdet saknas för 1990 på grund av att de dåvarande affärsverken inte särredovisades.

Källa: Statistiska centralbyrån

Kundstrukturen, det vill säga hur stor andel av nettoomsättningen som en kundkategori representerar, kan också spegla omfattningen av efterfrågan. För utbildningsbranschen, visar kundstrukturen till exempel att näringslivet köpte utbildningstjänster från utbildningsföretag under 1999 för nästan fem miljarder kronor. Utbildning, och kanske främst "skräddarsydd" sådan, kan som tidigare diskuterats även öka produktiviteten i företagen. Som framgår av diagram 14 har omsättningen i såväl utbildnings- som hälso- och sjukvårdsföretag ökat under 1990-talet. Omsättningsökningen återspeglar både fler företag inom branschen och en ökad försäljning. Den något ryckiga utvecklingen av omsättningen i utbildningsföretagen förklaras bland annat med en kraftig ökning av utbildningar av arbetsmarknadsskäl och i viss mån datorutbildningar i samband med lågkonjunkturen i början av 1990-talet. I den starka uppgången efter 1997 finns Kunskapslyftet, som gav många privata utbildningsanordnare möjlighet att sälja sina tjänster.

Diagram 14. Omsättningen för tjänsteföretag inom utbildningsområdet samt hälso- och sjukvårdsområdet



Källa: Statistiska centralbyrån

Nystartade företag¹⁹

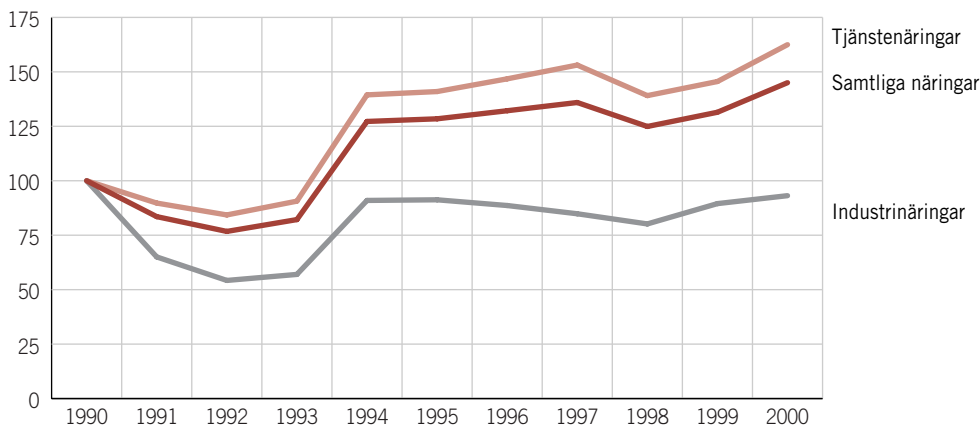
Under mitten av nittiotalet ökade antalet nystartade företag kraftigt. Vissa vill hänföra ökningen till starta-eget-bidragets stora genomslagskraft. Antalet nystartade företag har emellertid fortsatt att öka trots färre utbetalda bidrag. Det är framför allt inom tjänstesektorn som konkurrensen ökat då nya företag startats. Nya företag finns främst inom kunskapsintensiva branscher vars verksamhet utgörs av olika företagstjänster, inom exempelvis dator- och organisationsområdet, utbildningsområdet samt hälso- och sjukvårdsområdet. Nämnas kan även att företagarna i de nystartade företagen ofta är välutbildade. Av dem som startade nya företag under år 2000 hade mer än varannan företagare eftergymnasial utbildning.

Antalet nystartade företag kan ge tydliga signaler om strukturella förändringar i ekonomin, som i detta fall i första hand bedöms påverka konkurrensen. Även antalet nystartade företag i relation till den befintliga företagsstocken inom olika branscher i olika regioner skulle kunna indikera något nytt. I diagram 15 illustreras hur antalet nystartade företag utvecklats de senaste åren.

¹⁹ Samtliga uppgifter i detta avsnitt är hämtade från nyföretagarstatistiken. Statistikansvarig myndighet är Institutet för tillväxtpolitiska studier, ITPS.

Diagram 15. Nystartade företag

Index 1990 = 100

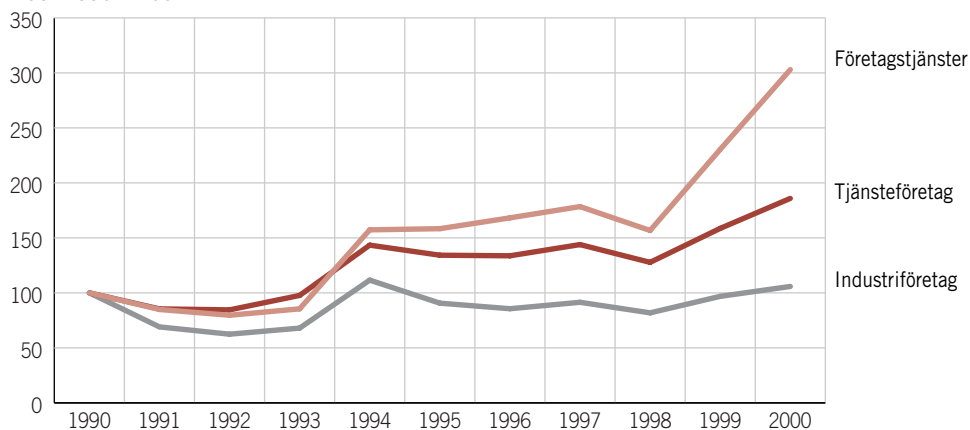


Källa: Institutet för tillväxtpolitiska studier och Statistiska centralbyrån

Antalet sysselsatta i de nya företagen kan ge en indikation på förskjutningar mellan olika branscher, det vill säga strukturella förändringar i ekonomin. I de företag som startades under år 2000 sysselsattes drygt 80 000 personer, inklusive arbetande ägare. Huvuddelen av dessa arbetade med företagstjänster. Förra året motsvarade antalet sysselsatta i de nya företagen cirka två procent av det totala antalet sysselsatta i landet. I diagram 16 redovisas sysselsättningsutvecklingen i de nystartade företagen.

Diagram 16. Sysselsatta i nystartade företag

Index 1990 = 100



Källa: Institutet för tillväxtpolitiska studier och Statistiska centralbyrån

Förändringar i transporthantering

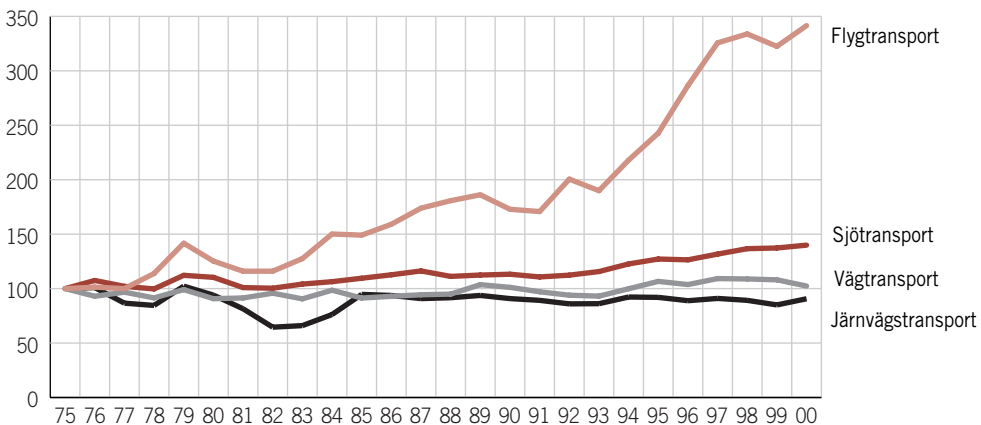
Den ökade konkurrensen inom transportnäringen kommer dels från de nationella konkurrenterna, dels från utlandet. Närliggande länder som Norge, Finland, Danmark, Tyskland och Nederländerna har på senare tid ökat sina transporter till och från Sverige. En viss strukturomvandling sker dessutom inom näringen. Åkeribranschen går från en typisk småföretagarbransch till större företagsenheter genom uppköp av företag, fusioner och allianser. De största speditörerna är till merparten uppköpta av utländska koncerner. Denna utveckling kan inledningsvis leda till ökad produktivitet i form av stordriftsfördelar men riskerar emellertid att på sikt hämma konkurrensen, trots en större internationell marknad.

Den nationella användningen av olika befintliga transportsätt visar att vägtransporterna överväger kraftigt på korta sträckor, medan sjöfart och järnvägstransporter används för längre godstransporter än 30 mil och där godset är lågvärdigt. Förändringar mellan transportslagen beror bland annat på kostnadsbilden, vilket gods som skall transporteras, tidshållningen och infrastrukturen samt på möjligheter att välja alternativa transportsätt.

I diagram 17 redovisas förändringar i transporthantering mätt i transporterad godsmängd. Där framgår att flyggodshantering utvecklats snabbt, men från låga nivåer, sjöfarten ökat stadigt med cirka två procent per år under 1990-talet samt väg- och järnvägstransporterna legat på en jämn nivå i utvecklingen. Flyggodshanteringens utveckling kan ha sin förklaring i att snabba transporter och *just-in-time* blivit allt viktigare för beställarna.

Diagram 17. Transporterad godsmängd för olika transportsätt

Index 1975 = 100



Anmärkning: Avser vägtransporter utom schakttransporter.

Källa: Statistiska centralbyrån och Statens institut för kommunikationsanalys

Kommuners köp av verksamhet från privata utövare

Omstruktureringen från offentlig till privat sektor har medfört att antalet företag inom näringsgrenarna utbildning samt hälso- och sjukvård ökat. Det finns också ett ökat nyföretagande inom dessa branscher. Genom att fler aktörer finns på marknaden, ökar konkurrensen inom den privata sektorn men också gentemot offentlig sektor, allt annat konstant.

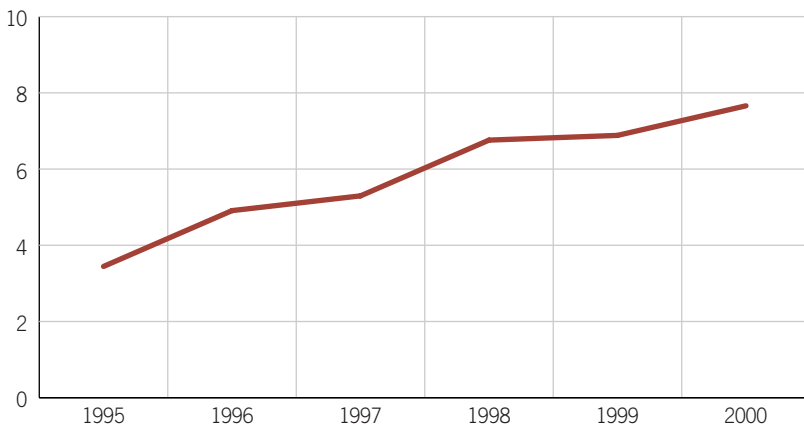
Med konkurrensutsättning av kommunala verksamheter avses ett upphandlingsförfarande, där externa anbudsgivare får lämna anbud och därigenom konkurrera med varandra eller med en kommunal verksamhetsenhet. Konkurrensutsättning kan också ske utan anbudskonkurrens, när kommunen beslutar om att ge bidrag till enskilda huvudmän, till exempel föräldrakooperativ i barnomsorgen.

Konkurrensutsättandet är dock inte helt problemfritt inom alla de verksamheter kommunen har ansvar för. I första hand gäller detta välfärdstjänsterna barnomsorg, skola, vård och övrig omsorg, där huvuddelen av kostnaderna för utövandet betalas av gemensamma medel. Så måste till exempel en skola som önskar etablera sig på marknaden först godkännas av kommunen och Skolverket, eftersom den ska ge en utbildning likvärdig den kommunala skolan. Kommunen har också ansvar för att ge alla barn en likvärdig utbildning, även dem som inte kan förväntas välja en fristående skola, vilket kan begränsa konkurrensutsättandet. Brukarnas möjlighet att fritt välja skola begränsas också enligt SOU 2001:52 av utbudet av skolverksamhet på orten.

Konkurrensutsättningen av sådana kommunala verksamheter som huvudsakligen finansieras av brukarnas taxor och avgifter ger däremot en konkurrens-situation som är mer likvärdig den i näringslivet. En indikator för något nytt i ekonomin skulle därmed kunna vara att kommunerna i allt större grad köper verksamhet från privata utövare inklusive offentliga bolag, istället för att genomföra den i egen regi, se diagram 18.

Diagram 18. Kommunernas köp av verksamhet som andel av de totala driftkostnaderna

Procent



Anmärkning: Uppgifter om kommunernas köp av verksamhet samlas in från och med 1995.

Källa: Statistiska centralbyrån

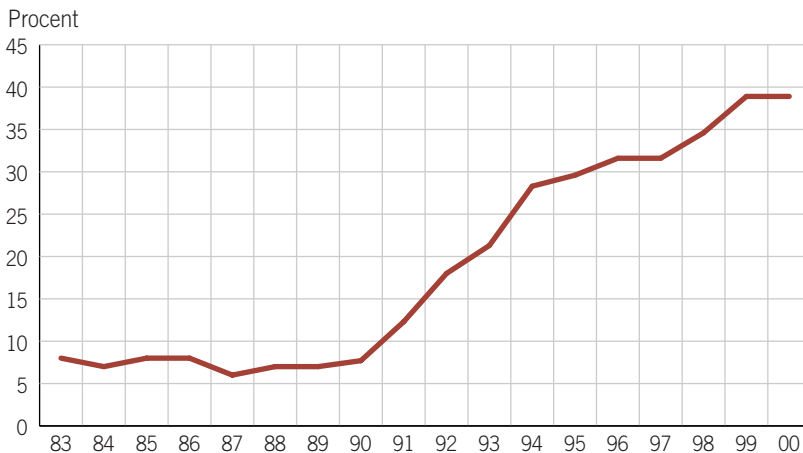
Förbättrad matchning

Med matchning avses mötet mellan utbud och efterfrågan på olika marknader, det vill säga rätt vara eller tjänst till rätt kund och rätt person på rätt post. På arbetsmarknaden kan matchningen förbättras genom att svårigheter för arbetstagar och arbetsgivare att finna varandra reduceras genom till exempel utbildning, ny teknik, snabbare kommunikationer, flyttningar eller nya branscher. I detta avsnitt redovisas ett urval indikatorer som genom sin möjlighet att säga något om matchningen också kan indikera något nytt i ekonomin.

Det finansiella kapitalets rörlighet

En större och internationell faktormarknad medför en bättre resursallokering och matchning förutsatt att produktionsfaktorerna är rörliga. En sådan förbättring skulle motverka stigande faktorersättning i fall av utbudsunderskott i olika delar av den inhemska och den internationella ekonomin. Det kan hävdas att det finansiella kapitalets rörlighet över nationsgränser ökade under senare delen av nittio-talet. Denna förändring kan delvis beskrivas med andelen utländska aktieägare på den svenska aktiemarknaden (bolag noterade på svensk marknadsplats) och skulle därmed också utgöra en möjlig indikator för något nytt i ekonomin, se diagram 19.

Diagram 19. Utlandssektorns ägande av svenska noterade aktier



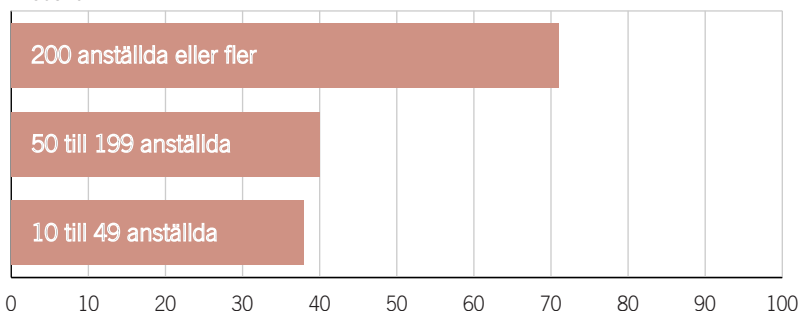
Källa: Finansinspektionen och Statistiska centralbyrån

Företagens rekrytering via Internet

Det bedöms här som möjligt att matchningen kan förbättras genom till exempel tillgång till Internet, där både arbetstagar och arbetsgivare kan få hjälp med att snabbt bilda sig en uppfattning om såväl utbud av som efterfrågan på arbetskraft. En indikator för något nytt i ekonomin skulle därmed kunna vara i vilken mån företagen använder Internet som verktyg för att rekrytera personal. Denna indikator illustreras i diagram 20.

Diagram 20. Andel företag som använder Internet för att rekrytera personal, våren 2001

Procent



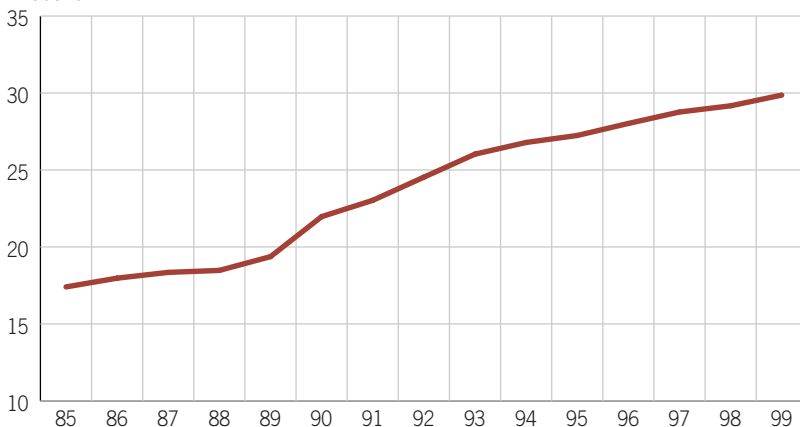
Källa: Statistiska centralbyrån

Utbildningsnivå och kompetensutveckling

Även utbildningsnivån och kompetensutvecklingen bedöms kunna indikera något nytt i ekonomin, både genom att underlätta matchningen och genom att på sikt skapa möjligheter till ökad produktivitet. I diagram 21 redovisas utvecklingen av andelen sysselsatta med eftergymnasial utbildning.

Diagram 21. Andel av de sysselsatta med eftergymnasial utbildning

Procent



Källa: Statistiska centralbyrån

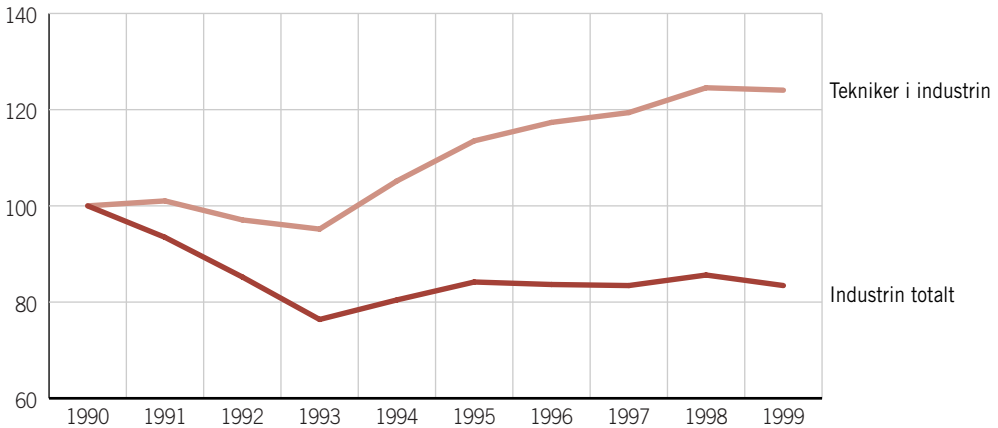
Andelen av de sysselsatta med eftergymnasial utbildning ökade under nittiotalet från drygt en femtedel till knappt en tredjedel. I absoluta tal ökade såväl de sysselsatta med eftergymnasial utbildning kortare än tre år som de med längre eftergymnasial utbildning eller forskarutbildning.

Utbildade och sysselsatta tekniker

Utvecklingen av industrins produkter och produktion kräver spetskompetens inom många områden. Alldeles särskilt gäller detta tekniska kunskaper, där industrin i långa perioder haft en överefterfrågan på personer med sådan utbildning. Antalet sysselsatta och antalet tekniker skulle därför kunna säga något om hur matchningen på arbetsmarkanden fungerar. Diagram 22 visar utvecklingen av antalet sysselsatta och tekniskt utbildade inom industrin.

Diagram 22. Antal sysselsatta och tekniskt utbildade inom industrin

Index 1990 = 100



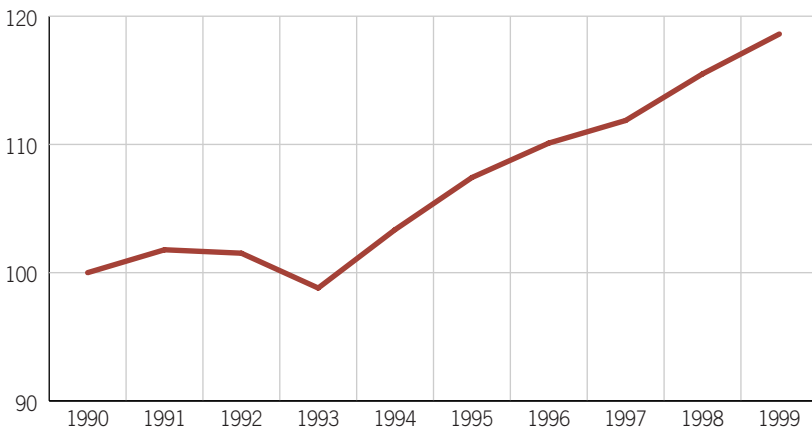
Källa: Statistiska centralbyrån

Antalet sysselsatta inom tillverkningsindustrin var under slutet av nittioalet lägre än i dess början. Under samma period som antalet sysselsatta inom industrin minskade, så ökade antalet personer med teknisk utbildning.

En del av de förändringar som skett under senare år går att hänföra till den tekniska utvecklingen. Antalet sysselsatta programmerar- och systemvetarutbildade samt antalet sysselsatta i informationsteknikbranscher bedöms därför kunna indikera något nytt i ekonomin. Denna grupp kan också vara viktig för användningen och utvecklingen av informationstekniken. I diagram 23 redovisas antalet sysselsatta programmerar- och systemvetarutbildade. Efter svackan 1993 i samband med lågkonjunkturen ökade antalet sysselsatta med dessa utbildningar under resten av nittioalet.

Diagram 23. Antal sysselsatta programmerar- och systemerarutbildade

Index 1990 = 100

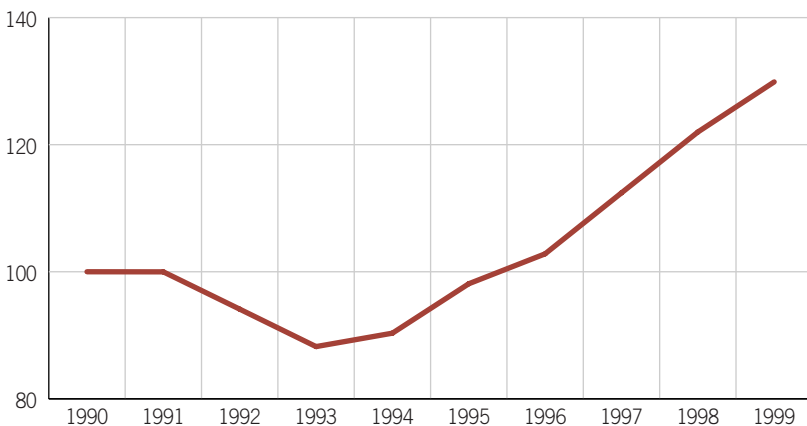


Källa: Statistiska centralbyrån

Även antalet sysselsatta i tjänstebranscher inom informationsteknikområdet uppvisade samma utveckling som utbildningsvariabeln under nittioalet. Detta framgår av diagram 24. Det bör påpekas att det allmänna konjunkturläget syns tydligt i den utveckling som redovisas i diagram 22-24.

Diagram 24. Antal sysselsatta i tjänstebranscher inom informationsteknikområdet

Index 1990 = 100



Anmärkning: Diagrammet avser de arbetsställen där informationstekniken ingår i kärnverksamheten.

Källa: Statistiska centralbyrån

Arbetskraftens rörlighet

Rörligheten på arbetsmarknaden i form av jobbyten mellan företag kan betraktas som en indikator på hur matchningsprocessen fungerar. Under nittiotalet har denna form av rörlighet visat sig vara konjunkturberoende men med en stigande tendens. År 1991 bytte 425 000 förvärvsarbetande arbetsgivare. Under den därpå följande lågkonjunkturen sjönk antalet som bytte företag till 363 000 personer. Därefter ökade rörligheten under resten av nittiotalet, och 1999 var antalet personer som bytte arbetsgivare cirka 460 000.

Bemanningsföretag

Bemanningsföretagen²⁰ är en förhållandevis ny företeelse i Sverige som är starkt förknippad med matchningsprocessen. Bemanningsföretagen fyller permanenta eller tillfälliga behov av arbetskraft på ett flexibelt sätt för både privata och offentliga arbetsgivare. Uppgifter om bemanningsföretagens utveckling är därför viktiga vid kartläggningen av matchningsprocessen. Dessa uppgifter skulle också kunna indikera något nytt i ekonomin.

Regionförstoring

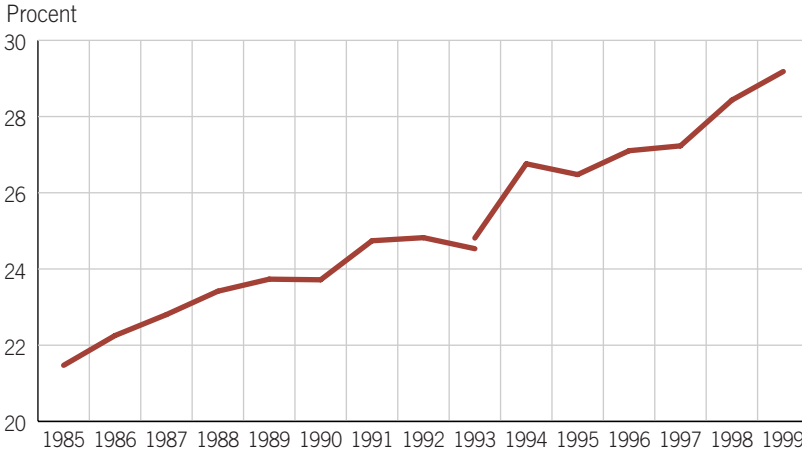
De lokala matchningsproblemen kan exempelvis lösas genom att arbetskraften rör på sig eller genom att arbetsställena lokaliseras dit det finns överskott på arbetskraft. I det förstnämnda fallet kan arbetskraften således välja mellan att flytta och att pendla. Arbetspendling blev allt vanligare under åttio- och nittiotalen. År 1985 pendlade drygt en femtedel av alla förvärvsarbetande över kommungränsen. Denna andel hade ökat till en knapp tredjedel 1999, se diagram 25. Ökningen av arbetspendlingen har också lett till en regionförstoring.²¹

Regionförstoringen innebär bättre matchningsmöjligheter inom regionerna. Men även den långväga pendlingen i form av veckopendling med mera har ökat kraftigt i takt med bättre infrastruktur. Veckopendlingen ser ut att till en del ta över flyttningarna mellan regioner när personer får anställning på annan ort. Ur matchningssynpunkt bör en sådant förändrat beteende innebära större flexibilitet i den geografiska rörligheten, eftersom det är lättare att byta pendlingsdestination än att flytta när nya arbetstillfällen uppstår i olika delar av landet. Arbetspendlingens utveckling skulle således också kunna indikera något nytt i ekonomin.

²⁰ Först från och med 2002 kommer bemanningsföretagen att ha en egen bransch i Statistiska centralbyråns företagsregister, vilket innebär att det tidigast då går att göra en fullvärdig studie av dessa företags utveckling.

²¹ År 1999 fanns i Sverige 92 stycken så kallade lokala arbetsmarknader (LA). De har tagits fram med hjälp av pendlingsstatistiken vid SCB och avgränsas genom fasta kriterier. Syftet är att avgränsa funktionella regioner inom vilka pendlingsfrekvensen är hög men som ändå fungerar relativt oberoende av varandra. En beräkning av antalet LA för år 1980 med samma avgränsningskriterier och samma kommunindelning som nu, visar att antalet LA då var 187 stycken. Antalet LA har således krympt till knappt hälften under de senaste 20 åren.

Diagram 25. Andel arbetspendlare över kommungräns av samtliga förvärvsarbetande



Källa: Statistiska centralbyrån

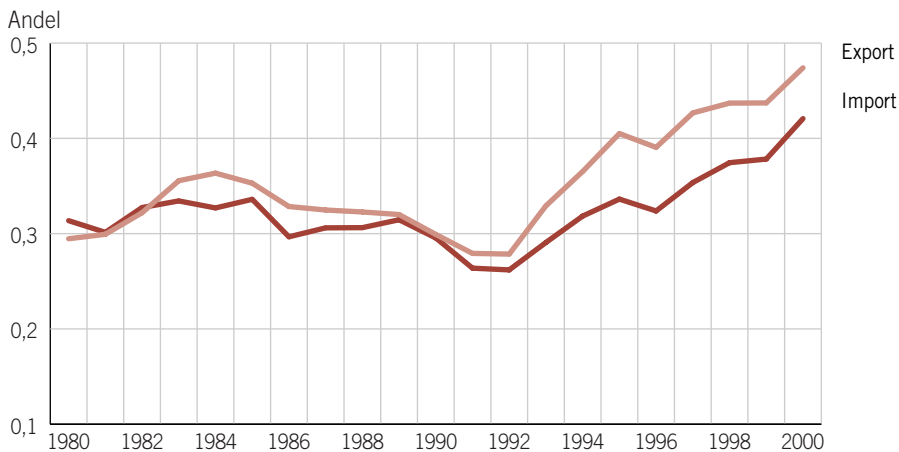
Större marknad

Med större marknad menas en marknad med utökat antal aktörer. En större marknad kan följa såväl av en ökad internationalisering, harmonisering och frihandel som av mer nationella förändringar som avregleringar och ökad konkurrensutsättning av offentlig verksamhet. I detta avsnitt redovisas ett urval indikatorer som genom sin möjlighet att kunna säga något om marknadens storlek också skulle kunna indikera något nytt i ekonomin.

Utrikeshandel

Två variabler som skulle kunna säga något om utvecklingen av marknadens storlek är importen respektive exporten i relation till BNP, se diagram 26. En marknad med ökande antal producenter och ökande konkurrens medför att företagen får svårare att ta ut ekonomiska vinster. I ju större omfattning företag blir prisaccepterare, det vill säga att de tvingas sälja sina produkter till konkurrensmarknadspriser, desto mindre blir också möjligheterna till prishöjningar. En ökad import av nya insatsprodukter kan dessutom förbättra produktionsprocessen och öka produktiviteten.

Diagram 26. Export och import i relation till BNP



Källa: Statistiska centralbyrån

Större marknad genom Internet

På samma sätt som det tidigare diskuterats kring att informationstekniken har betydelse för ökad konkurrens kan detta samband också föreligga när det gäller större marknad. Genom Internet kan små och stora företag snabbt komma i kontakt med potentiella köpare i andra delar av världen och på så sätt få enkel och billig tillgång till en global marknad. Informationsteknikens relation till kriteriet större marknad kan illustreras med företags och privatpersoners utnyttjande av Internet. Dessa indikatorer har redan illustrerats i diagram 11 och 12 under avsnittet *Ökad konkurrens*. Därutöver kan också Internets betydelse för företagens möjlighet att vidga sina marknader betraktas som en tänkbar indikator för något nytt i ekonomin. Drygt två femtedelar av de tillfrågade företagen angav i en undersökning som genomfördes under 2001 att Internet har stor betydelse, och drygt en tredjedel ansåg att Internet har viss betydelse, för marknadens storlek. Undersökningen omfattade företag med fler än nio anställda. En ytterligare indikator för något nytt i ekonomin skulle kunna vara hur stor andel av företagets försäljning som finner sin avsättning på den nationella eller internationella marknaden.

I tabell 4 framgår omfattningen av de svenska företagens försäljning på olika marknader.

Tabell 4. Svenska företags försäljning via Internet på olika marknader, år 2000

Företagsstorlek	Försäljningens fördelning, procent			
	Sverige	Övriga EU	Övriga världen	Summa
10-49 anställda	86	4	10	100
50-199 anställda	92	6	2	100
Fler än 200 anställda	67	14	19	100
Totalt	77	10	13	100

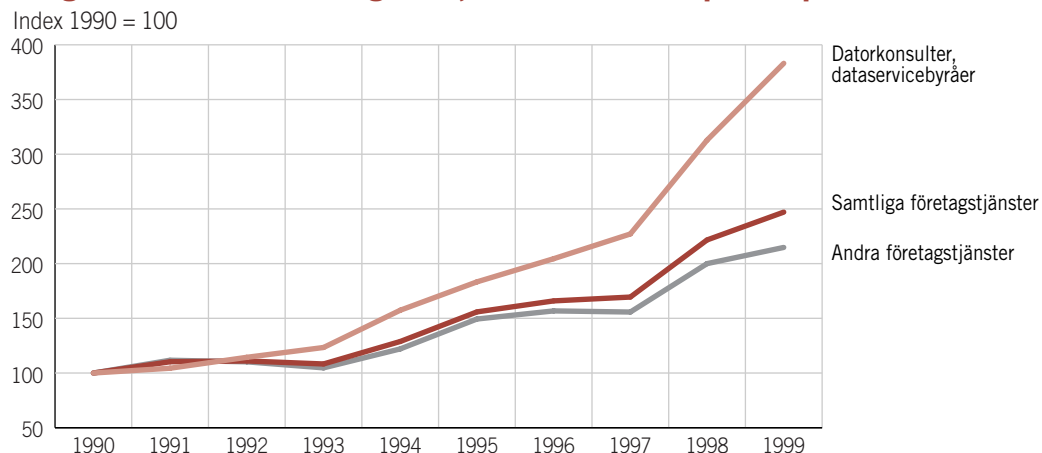
Anmärkning: Undersökningen avser företag som säljer varor eller tjänster via Internet.

Källa: Statistiska centralbyrån

Omsättningsutveckling i tjänstesektorn

Den privata tjänstesektorn har vuxit starkt sedan slutet av sjuttioalet. Enligt nationalräkenskaperna uppgick produktionen år 2000 till 45 procent av bruttonationalprodukten och sysselsättningen till 41 procent, mätt i arbetade timmar. Tillväxten kan delvis förklaras av att tjänster som tidigare utfördes i industriföretag eller offentlig sektor har knoppats av och numera utförs i tjänsteföretag. När företagen renodlar sin verksamhet och i allt högre grad köper in olika tjänster i stället för att själva utföra dem, har efterfrågan särskilt på företagstjänster ökat. I viss mån har också nya delmarknader uppstått. Omsättningsutvecklingen i tjänstesektorn illustreras i diagram 27.

Diagram 27. Omsättningen i tjänstesektorn, löpande priser

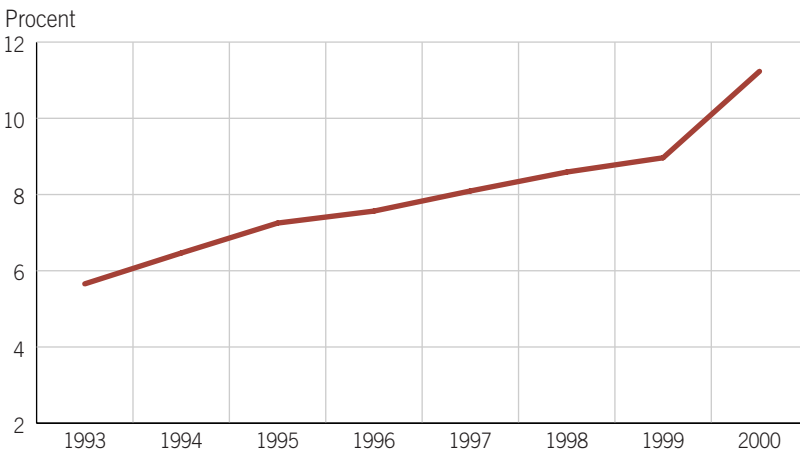


Källa: Statistiska centralbyrån

Välfärdstjänster i offentlig respektive privat regi

Konkurrensättandet av kommunal verksamhet kan också sägas vidga marknaden för näringslivet, eftersom nya organisationer och företag får möjlighet att etablera sig på marknaden. I och med att antalet sysselsatta i bland annat dessa nyetableringar ökar på den privata marknaden, minskar dock arbetstillfällena i den offentliga sektorn. Detta kan illustreras med diagram 28, som visar utvecklingen av andelen anställda i privat sektor (inklusive offentligt ägda aktiebolag) av alla anställda i några jämförbara verksamheter. De verksamheter som här valts ut är de välfärdstjänster som kommunen har ansvar för. Utvecklingen av antalet sysselsatta i privat verksamhet i välfärdstjänsterna har på grund av överföringen av utförandet av tjänsterna till privat regi därför ökat kraftigare än i offentlig verksamhet. Utvecklingen av dessa verksamheter ger genom en tydligt förändrad konkurrenssituation en indikation på strukturella förändringar i ekonomin.

Diagram 28. Andel privatanställda inom vissa välfärdstjänster



Anmärkning: På grund av förändringar i näringsgrensklassificeringen saknas jämförbara uppgifter före 1993.
Källa: Statistiska centralbyrån

Företagens lokalisering av sina lager

Cabotagetrafik (inrikes trafik i ett annat land än där transportmedlet är registrerat) blir alltmer vanlig och utvecklingen av denna kan säga någonting om förändringar i marknadens storlek. På vägtransportsidan släpptes cabotaget fritt den 1 juli 1998. Stora transportslagsövergripande terminaler finns nu etablerade i bland annat norra Tyskland. I lagerstatistik från Statistiska centralbyrån kan vissa tecken skönjas på att detalj- och partihandelsföretagen flyttar sina lager utanför Sverige. Detta innebär att marknaden utvidgas för transportföretagen. Uppgifter om var företagen har sina lager skulle således kunna säga något om marknadens storlek.

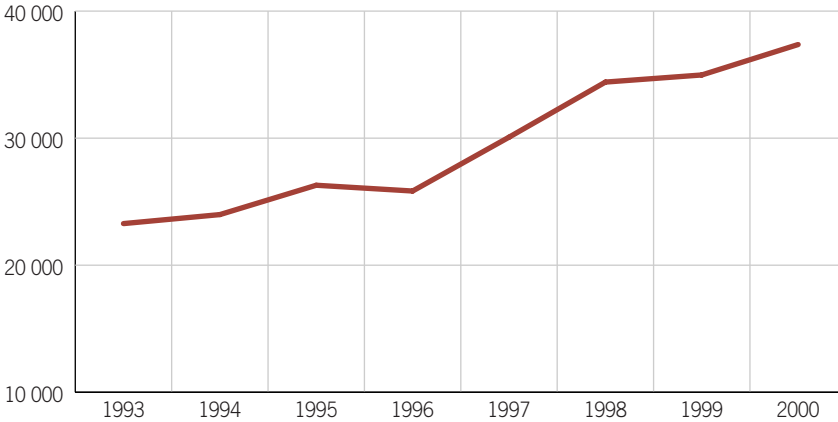
Internationella influenser och konsumtionsmönster

Ett växande internationellt utbyte genom till exempel invandring, turism eller utlandsägda företag innebär också en utvidgning av marknaden. För Sveriges del kan detta ta sig uttryck i att ett ökat antal människor från andra länder konsumerar varor och tjänster i Sverige eller att nya, för svenskarna tidigare okända, varor nu bjuds ut. Även det ökande antalet studentutbyten, såväl i formaliserad form som genom privata initiativ, kan ha medverkat till en vidgning av marknaden.

En större marknad skulle också kunna indikeras av förändringar i konsumtionsmönstret. Utländsk konsumtion i Sverige och svenska hushålls konsumtion i utlandet är två variabler som sammanställs i nationalräkenskaperna och som innehåller information om en internationalisering. Dessa två variabler skulle också kunna antyda förändringar i konkurrenssituationen över tiden. Som framgår av diagram 29 ökade den utländska konsumtionen i Sverige framförallt under slutet av 1990-talet. Ökningen kan bland annat beror på den internationella högkonjunkturen. Även värderingen av kronan kan påverka turismen i Sverige.

Diagram 29. Utländsk konsumtion i Sverige

Miljoner kronor, fasta priser, referensår 1995



Källa: Riksbanken och Statistiska centralbyrån

Slutsats

Analysen av den befintliga statistiken visar att det finns många uppgifter som direkt eller med enklare anpassning skulle kunna användas för att indikera något nytt i ekonomin. Flera av de indikatorer som presenterats går dessutom att relatera till olika storheter, vilket gör att den faktiska mängden indikatorer är betydligt större än den här redovisade.

Att bedöma huruvida en ny ekonomi finns eller funnits någonstans var aldrig syftet med denna rapport. Arbetet hade dock varit svårt att genomföra utan att reflektera över begreppet ny ekonomi. Reflektionerna ledde till en ansats som inte skulle vara begränsad till en särskild tidsperiod eller företeelse utan skulle kunna tillämpas för olika perioder av den ekonomiska utvecklingen.

Det har stundtals varit svårt att bedöma kausaliteten mellan en föreslagen indikator och ett strukturkriterium. Likaså har de inbördes relationerna mellan kriterierna ibland varit oklar. Det senare har dock ingen egentlig inverkan på arbetet, mer än möjligen under vilket kapitel respektive indikator redovisats. Inte heller har någon empirisk prövning gjorts för att bevisa de redovisade sambanden. För att pröva indikatorernas sammankoppling med strukturkriterierna behöver sannolikt en lång tidsperiod studeras.

Sedan arbetet med denna rapport påbörjades har händelseutvecklingen i omvärlden varit dramatisk. Vissa av de faktorer som många lyft fram som förutsättningar för en ny ekonomi, och som också här använts som strukturkriterier, skulle kunna påverkas av denna utveckling. Vid en långvarigt ökad spänning i omvärlden kan sådana saker som en förhållandevis fri rörlighet för personer och varor komma att begränsas antingen via regelverk eller genom psykologiska faktorer som människors rädsla.

I denna första rapport har resonemangen avsiktligt koncentrerats kring vad i den befintliga statistiken som kan spegla något nytt i ekonomin. Huruvida den befintliga statistiken i allmänhet är tillräcklig för att ge en korrekt bild av den ekonomiska utvecklingen har dock ännu inte behandlats. Det är en fråga för det fortsatta arbetet i projektet. Ett problem som uppdragats under arbetets gång är emellertid svårigheten att ta fram de långa tidsserier som en analys av den ekonomiska utvecklingen egentligen kräver. Orsaken bakom detta är ofta definitionsförändringar, nya indelningar med mera.

I projektets nästa steg finns vissa paralleller med Översynsutredningens uppdrag. Utredningen redovisade i sitt första delbetänkande resultaten från en intervjuundersökning bland statistik användarna. Användarna betonade bland annat att det behövs bättre statistik för tjänstesektorn. Vidare saknade vissa användare

statistik som fångar upp nya branscher och nya företagsformer i ekonomin, som till exempel statistik om informationsteknik. Fler användare önskade sig också bättre underlag för produktivitetsberäkningar. Detta skulle innebära förändrade kapitalstocksberäkningar och kompletteringar av investeringsuppgifterna, så att bland annat investeringar i datorer och mjukvaror kan särskiljas. Även om utredningen pekat på ett antal brister som användarna upplever finns i den befintliga statistiken, får det heller inte glömmas bort vilka möjligheter statistiken redan nu har att spegla den ekonomiska utvecklingen.

Referenser

- Braunerhjelm, Pontus och Thulin, Per [2000], "Kunskapskapital, "viktlösa varor" och de nya ekonomin", *Ekonomisk debatt*, årgång 28, nummer 6, sidan 521-528
- Brynjolfsson, Erik och Hitt, Lorin M. [2000] "Computing Productivity: Firm-level Evidence", Working Paper
- Burns, Arthur F. och Mitchell, Wesley C. [1946], "Measuring Business Cycle" *National Bureau of Economic Research*, New York
- Dornbusch, Rudiger och Fischer, Stanley [1991], "Macroeconomics", McGraw-Hill, New York
- Ds 2000:68, "IT som tillväxtmotor"
- ECB [2001], "New Technologies and Productivity in the Euro Area", *Monthly Bulletin*, juli, sidan 37-48
- Edquist, Harald och Henrekson, Magnus [2001] "Solowparadoxen och den nya ekonomin", *Ekonomisk debatt*, årgång 29, nummer 6, sidan 409-419
- Eklund, Klas och Borg, Anders E. [2000], "Ny ekonomi -nya finansmarknader", *Ekonomisk debatt*, årgång 28, nummer 6, sidan 529-535
- Elmeskov, Jørgen och Scarpetta, Stefano [2000], "New Sources of Economic Growth in Europe?" Oesterreichische nationalbank 28th Economic Conference 2000
- Eriksson, Jonas A. och Ådahl, Martin [2000], "Finns det en "ny ekonomi" och kommer den till Europa?", *Penning- och valutapolitik nummer 1*, Sveriges riksbank, sidan 22-67
- Gordon, Robert J. [1998], "Foundations of the Goldilock Economy: Supply Shocks and the Time-varying NAIRU", *Brookings Papers on Economic Activity*, nummer 2, sidan 297
- Gordon, Robert J. [2000], "Does the "New Economy" Measure up to the Great Inventions of the Past?", *Journal of Economic Perspectives*, årgång 14, nummer 4, sidan 49-74
- Henrekson, Magnus [2000], "Den nya ekonomin: Effekter på företags- och belöningsstrukturen", *Ekonomisk debatt*, årgång 28, nummer 6, sidan 549-556
- Institutet för tillväxtpolitiska studier [2001], "Den nya ekonomin –en studie med regionalt perspektiv utifrån debatten och litteraturen"
- Jagren, Lars och Morell, Erik [2001], "Hårda data om den nya ekonomin", *Svenskt näringsliv*
- Jonung, Lars [2000], "Den nya ekonomin i ett historiskt perspektiv", *Ekonomisk debatt*, årgång 28, nummer 6, sidan 561-566

- Konjunkturinstitutet [november 2001], "Konjunkturläget"
- Lindh, Thomas och Malmberg, Bo [1996], "God tillväxt när 40-talisterna fyller 50 år", *Ekonomisk Debatt*, årgång 24, nummer 4, sidan 281-292
- Mankiw, Gregory N. [1997], "Macroeconomics", *Worth Publishers*, New York
- NUTEK och Statistiska centralbyrån [2000], "Elektronikindustri och IT-relaterade tjänsteföretag i Sverige"
- OECD [1994], "Proposed Standard Practise for Surveys of Research and Experimental Development"
- OECD [2000], "Is there a New Economy?", First Report on the OECD Growth Project
- OECD [2001], "The New Economy: Beyond the Hype", Final Report on the OECD Growth Project
- Olsson, Ola [2001], "Why does Technology Advance in Cycles?", *Working Paper in Economics*, Göteborgs universitet, nummer 38
- Persson, Mats [2000] "Den nya ekonomin: Globalisering, skattekonkurrens och tillväxt", *Ekonomisk debatt*, årgång 28, nummer 6, sidan 591-596
- Romer, Paul M. [1990], "Endogenous Technological Change", *Journal of Political Economy*, årgång 98, nummer 5, sidan 71-102
- Solow, Robert M. [1957], "Technical change and the Aggregate Production Function", *Review of Economics and Statistics*, nummer 39, sidan 312-320
- Solow, Robert M. [1987], "We'd Better Watch Out", *New York Times Book Review*, 12 juli
- SOU 1991:82, bilaga 4, "Arbetskraft, arbetsmarknad och produktivitet", expert-rapport till Produktivitetsdelegationen
- SOU 2001:34, "Behovet av ekonomisk statistik", Utredningen om översyn av den ekonomiska statistiken
- SOU 2001:52, "Välfärdstjänster i omvandling", Antologi från Kommittén välfärdsbokslut
- Statens institut för kommunikationsanalys [2001], "IKT-statistik, Förslag till ett svenskt system för statistik om informations- och kommunikationsteknik", SIKA-rapport 2001:5
- Statistiska centralbyrån [1996], "Vetenskaps- och teknologiindikatorer för Sverige"
- Statistiska centralbyrån [1999], "Sweden 2000, a Knowledge Society"
- Statistiska centralbyrån [2001], "Forskning och utveckling i Sverige 1999", SM UF 160101
- Stiroh, Kevin J. [1999], "Is there a New Economy?" *Challenge*, årgång 42, nummer 4, sidan 82-102

- Weber, Steven [1997], "The End of the Business Cycle?" *Foreign Affairs*, årgång 76, nummer 4, sidan 65-83
- Viotti, Staffan och Vredin, Anders [2000], "Centralbanken i den nya ekonomin", *Ekonomisk debatt*, årgång 28, nummer 6, sidan 603-608
- Visco, Ignazio [2000], "The New Economy: Fact or Fiction?", *OECD Observer*, 27 juni
- Woodworth, Richard [2001], "Sweden: Ripe for "New Economy" Gains", Merrill Lynch
- Öller, Lars-Erik och Barot, Bharat [2000], "The Accuracy of European Growth and Inflation Forecasts", *International Journal of Forecasting*, 16, sidan 293-31

Strukturkriterium Sektor Variabelnamn	Källa för indikatordata		Datatyp	Relation till strukturkriterium
	Avdelning/ program	Produkt, register		
Ökad produktivitet Näringslivssektor				
Avknoppningar efter bransch	AM/RA	RAMS, FAD	T85	Företagen avknoppar delar av verksamheten i syfte att öka flexibiliteten och effektiviteten, något som också kan öka produktiviteten.
Andel anställda med IT-kompetens	AM/RA	RAMS	T85	En ökning av andelen anställda med efterfrågad utbildning och kompetens ger företagen möjlighet att öka sin effektivitet, vilket också kan öka produktiviteten.
Andel anställda med teknisk kompetens	AM/RA	RAMS	T85	En ökning av andelen anställda med efterfrågad utbildning och kompetens ger företagen möjlighet att öka sin effektivitet, vilket också kan öka produktiviteten.
Andel anställda med media- och informationskompetens	AM/RA	RAMS	T85	En ökning av andelen anställda med efterfrågad utbildning och kompetens ger företagen möjlighet att öka sin effektivitet, vilket också kan öka produktiviteten.
Andel anställda med hög utbildning	AM/RA	RAMS	T85	En ökning av andelen anställda med efterfrågad utbildning och kompetens ger företagen möjlighet att öka sin effektivitet, vilket också kan öka produktiviteten.
Näringslivets efterfrågan på nyutexaminerade och erfarna civilingenjörer	AM/PI	Arbetskraftsbarometer	T90	Företagens efterfrågan på personal med viss utbildning och kompetens säger något om utrymmet för effektiviseringar och därmed också produktivitetsökningar.
Näringslivets efterfrågan på nyutexaminerade och erfarna programmerare/systemerare	AM/PI	Arbetskraftsbarometer	T90	Företagens efterfrågan på personal med viss utbildning och kompetens säger något om utrymmet för effektiviseringar och därmed också produktivitetsökningar.
Näringslivets efterfrågan på nyutexaminerade och erfarna farmaceuter	AM/PI	Arbetskraftsbarometer	T90	Företagens efterfrågan på personal med viss utbildning och kompetens säger något om utrymmet för effektiviseringar och därmed också produktivitetsökningar.
Näringslivets efterfrågan på nyutexaminerade och erfarna biomedicinare	AM/PI	Arbetskraftsbarometer	T90	Företagens efterfrågan på personal med viss utbildning och kompetens säger något om utrymmet för effektiviseringar och därmed också produktivitetsökningar.
Antal anställda i bemanningsföretag	AM/RA	RAMS	T01	Näringslivets tillgång på bemanningsföretagens tjänster ökar flexibiliteten på arbetsmarknaden.
Antal anställda i callcenter	AM/RA	RAMS	T01	Näringslivets tillgång till callcenterföretagens tjänster förväntas ge effektivare verksamheter.
Lager i förhållande till omsättning i bolagssektorn	ES/TN	Företagsstatistik	T90	Avspeglar förändringar i lagerhållningen som förväntas kunna säga något om effektiviteten, vilket i sin tur påverkar produktiviteten.
Omsättning i bioteknikbranschen	ES/TN	Företagsstatistik	T90	Nya produkter i branschen, till exempel förädlade spannmål, förväntas öka jordbrukets produktivitet.
Omsättning i biomedicinbranschen	ES/TN	Företagsstatistik	T90	Nya produkter i branschen kan ge effektivare medicinsk behandling vilket förväntas öka produktiviteten inom sjukvården.
Omsättning i läkemedelsbranschen	ES/TN	Företagsstatistik	T90	Omsättningen ökar som en konsekvens av nya mediciner. Nya behandlingsätt, även förebyggande, kan förväntas påverka produktiviteten inom hälso- och sjukvården.
Kundstruktur i privata utbildningsföretag	ES/TN	Intermittent branschundersökning	I 99	Företagens köp av personalutbildning förväntas effektivisera verksamheten och kan leda till ökad produktivitet.
Kundstruktur i konsultföretag, datorkonsulter med mera	ES/TN	Intermittent branschundersökning	I 99	Visar exempelvis omfattningen av företagens köp av konsulttjänster, vilka effektiviserar organisationen och kan leda till ökad produktivitet.

Strukturkriterium Sektor Variabelnamn	Källa för indikatordata		Datatyp	Relation till strukturkriterium
	Avdelning/ program	Produkt, register		

fortsättning på:
Ökad produktivitet
Näringslivssektor

Omsättning i callcenterföretag	ES/TN	Företagsstatistik	T02	Företagens avknoppning av till exempel administrativ verksamhet förväntas ge flexiblare och effektivare verksamheter, vilket också påverkar produktiviteten.
Transportarbetets relation till BNP-utvecklingen	MR/TRP, ES/NR	SLIT	T72	Hur effektivt de olika transportsätten nyttjas förväntas kunna säga något om produktiviteten.
Totala FoU-utgifter i företagssektorn	ES/Fol	FoU företag	T81	Produktiviteten förväntas öka på lång sikt eftersom FoU syftar till att åstadkomma nya eller förbättrade produkter, system eller metoder.
Driftskostnader för FoU i företagssektorn	ES/Fol	FoU företag	T81	Produktiviteten förväntas öka på lång sikt eftersom FoU syftar till att åstadkomma nya eller förbättrade produkter, system eller metoder.
Investeringar i FoU i företagssektorn	ES/Fol	FoU företag	T81	Produktiviteten förväntas öka på lång sikt eftersom FoU syftar till att åstadkomma nya eller förbättrade produkter, system eller metoder.
Totala årsverken för FoU i företagssektorn	ES/Fol	FoU företag	T81	Produktiviteten förväntas öka på lång sikt eftersom FoU syftar till att åstadkomma nya eller förbättrade produkter, system eller metoder.
Antal årsverken för FoU i företagssektorn utförda av personer med högskoleutbildning längre än 3 år	ES/Fol	FoU företag	T81	Produktiviteten förväntas öka på lång sikt eftersom FoU syftar till att åstadkomma nya eller förbättrade produkter, system eller metoder.
Antal årsverken för FoU i företagssektorn utförda av personer med lägre utbildning än högskoleutbildning längre än 3 år	ES/Fol	FoU företag	T81	Produktiviteten förväntas öka på lång sikt eftersom FoU syftar till att åstadkomma nya eller förbättrade produkter, system eller metoder.
Anställdas tillgång till dator på arbetet	ES/Fol	IT företag	T00	Om IT utnyttjas på ett effektivt sätt i arbetet förväntas produktiviteten kunna öka.
Företagens försäljning via Internet i relation till total försäljning	ES/Fol	IT företag	T00	Om IT utnyttjas på ett effektivt sätt i arbetet förväntas produktiviteten kunna öka.
Elektroniska betalningar för varor och tjänster via Internet	ES/Fol	IT företag	T00	Om IT utnyttjas på ett effektivt sätt i arbetet förväntas produktiviteten kunna öka.
Försäljning av produkter i digital form, till exempel. Programvaror	ES/Fol	IT företag	T00	Om IT utnyttjas på ett effektivt sätt i arbetet förväntas produktiviteten kunna öka.
Kundservice och support via Internet	ES/Fol	IT företag	T00	Om IT utnyttjas på ett effektivt sätt i arbetet förväntas produktiviteten kunna öka.
Företags försäljning via EDI som del av omsättningen	ES/Fol	IT företag	T00	Om IT utnyttjas på ett effektivt sätt i arbetet förväntas produktiviteten kunna öka.

Offentlig sektor

Totala FoU-utgifter i universitets- och högskolesektorn 1)	ES/Fol	FoU UoH	T93	Produktiviteten förväntas öka på lång sikt eftersom FoU syftar till att åstadkomma nya eller förbättrade produkter, system eller metoder.
Driftskostnader för FoU i universitets- och högskolesektorn 1)	ES/Fol	FoU UoH	T93	Produktiviteten förväntas öka på lång sikt eftersom FoU syftar till att åstadkomma nya eller förbättrade produkter, system eller metoder.
Investeringar i FoU i universitets- och högskolesektorn 1)	ES/Fol	FoU UoH	T93	Produktiviteten förväntas öka på lång sikt eftersom FoU syftar till att åstadkomma nya eller förbättrade produkter, system eller metoder.

Indikatorförteckning

Bilaga I

Strukturkriterium Sektor Variabelnamn	Källa för indikatordata		Datatyp	Relation till strukturkriterium
	Avdelning/ program	Produkt, register		
fortsättning på: Ökad produktivitet Offentlig sektor				
Totala årsverken för FoU i universitets- och högskolesektorn ¹⁾	ES/FoI	FoU UoH	T93	Produktiviteten förväntas öka på lång sikt eftersom FoU syftar till att åstadkomma nya eller förbättrade produkter, system eller metoder.
Antal årsverken för FoU i universitets- och högskolesektorn utförda av personer med högskoleutbildning längre än 3 år ¹⁾	ES/FoI	FoU UoH	T93	Produktiviteten förväntas öka på lång sikt eftersom FoU syftar till att åstadkomma nya eller förbättrade produkter, system eller metoder.
Antal årsverken för FoU i universitets- och högskolesektorn utförda av personer med lägre utbildning än högskoleutbildning längre än 3 år ¹⁾	ES/FoI	FoU UoH	T93	Produktiviteten förväntas öka på lång sikt eftersom FoU syftar till att åstadkomma nya eller förbättrade produkter, system eller metoder.
Totala FoU-utgifter i statliga myndigheter	ES/FoI	FoU myndigheter	T93	Produktiviteten förväntas öka på lång sikt eftersom FoU syftar till att åstadkomma nya eller förbättrade produkter, system eller metoder.
Driftskostnader för FoU i statliga myndigheter	ES/FoI	FoU myndigheter	T93	Produktiviteten förväntas öka på lång sikt eftersom FoU syftar till att åstadkomma nya eller förbättrade produkter, system eller metoder.
Investeringar i FoU i statliga myndigheter	ES/FoI	FoU myndigheter	T93	Produktiviteten förväntas öka på lång sikt eftersom FoU syftar till att åstadkomma nya eller förbättrade produkter, system eller metoder.
Totala årsverken för FoU i statliga myndigheter	ES/FoI	FoU myndigheter	T93	Produktiviteten förväntas öka på lång sikt eftersom FoU syftar till att åstadkomma nya eller förbättrade produkter, system eller metoder.
Antal årsverken för FoU i statliga myndigheter utförda av personer med högskoleutbildning längre än 3 år	ES/FoI	FoU myndigheter	T93	Produktiviteten förväntas öka på lång sikt eftersom FoU syftar till att åstadkomma nya eller förbättrade produkter, system eller metoder.
Antal årsverken för FoU i statliga myndigheter utförda av personer med lägre utbildning än högskoleutbildning längre än 3 år	ES/FoI	FoU myndigheter	T93	Produktiviteten förväntas öka på lång sikt eftersom FoU syftar till att åstadkomma nya eller förbättrade produkter, system eller metoder.

Ej sektorsindelad

Importen i relation till BNP	ES/NR	NR	T80	Förändring i kvoten import genom BNP indikerar dels konkurrensläge, dels marknadsstorlek eftersom inhemska köpare väljer mellan inhemska eller utländska produkter. Importkvoten indikerar även produktivitet då utländska produkter kan medföra möjligheter till nya produktions sätt.
Programvaruinvesteringar i relation till totala bruttoinvesteringar	ES/NR	NR	T93	Ny mjukvara förbättrar produktionsprocessen och indikerar därmed en förbättrad produktivitet.
Totala FoU-utgifter i privat icke-vinstdrivande verksamhet)	ES/FoI	FoU stiftelser	T93	Produktiviteten förväntas öka på lång sikt eftersom FoU syftar till att åstadkomma nya eller förbättrade produkter, system eller metoder.
Driftskostnader för FoU i privat icke-vinstdrivande verksamhet)	ES/FoI	FoU stiftelser	T93	Produktiviteten förväntas öka på lång sikt eftersom FoU syftar till att åstadkomma nya eller förbättrade produkter, system eller metoder.
Investeringar i FoU i privat icke-vinstdrivande verksamhet)	ES/FoI	FoU stiftelser	T93	Produktiviteten förväntas öka på lång sikt eftersom FoU syftar till att åstadkomma nya eller förbättrade produkter, system eller metoder.

Strukturkriterium Sektor Variabelnamn	Källa för indikatordata		Datatyp	Relation till strukturkriterium
	Avdelning/ program	Produkt, register		

fortsättning på:

Ökad produktivitet

Ej sektorsindelad

Totala årsverken för FoU i privat icke-vinstdrivande verksamhet ²⁾	ES/Fol	FoU stiftelser	T93	Produktiviteten förväntas öka på lång sikt eftersom FoU syftar till att åstadkomma nya eller förbättrade produkter, system eller metoder.
Antal årsverken för FoU i privat icke-vinstdrivande sektor utförda av personer med högskoleutbildning längre än 3 år ²⁾	ES/Fol	FoU stiftelser	T93	Produktiviteten förväntas öka på lång sikt eftersom FoU syftar till att åstadkomma nya eller förbättrade produkter, system eller metoder.
Antal årsverken för FoU i privat icke-vinstdrivande verksamhet utförda av personer med lägre utbildning än högskoleutbildning längre än 3 år ²⁾	ES/Fol	FoU stiftelser	T93	Produktiviteten förväntas öka på lång sikt eftersom FoU syftar till att åstadkomma nya eller förbättrade produkter, system eller metoder.
Totala FoU-utgifter i Sverige ³⁾	ES/Fol	FoU	T93	Produktiviteten förväntas öka på lång sikt eftersom FoU syftar till att åstadkomma nya eller förbättrade produkter, system eller metoder.
Driftskostnader för FoU i Sverige ³⁾	ES/Fol	FoU	T93	Produktiviteten förväntas öka på lång sikt eftersom FoU syftar till att åstadkomma nya eller förbättrade produkter, system eller metoder.
Investeringar i FoU i Sverige ³⁾	ES/Fol	FoU	T93	Produktiviteten förväntas öka på lång sikt eftersom FoU syftar till att åstadkomma nya eller förbättrade produkter, system eller metoder.
Totala årsverken för FoU i Sverige ³⁾	ES/Fol	FoU	T93	Produktiviteten förväntas öka på lång sikt eftersom FoU syftar till att åstadkomma nya eller förbättrade produkter, system eller metoder.
Antal årsverken för FoU i Sverige utförda av personer med högskoleutbildning längre än 3 år ³⁾	ES/Fol	FoU	T93	Produktiviteten förväntas öka på lång sikt eftersom FoU syftar till att åstadkomma nya eller förbättrade produkter, system eller metoder.
Antal årsverken för FoU i Sverige utförda av personer med lägre utbildning än högskoleutbildning längre än 3 år ³⁾	ES/Fol	FoU	T93	Produktiviteten förväntas öka på lång sikt eftersom FoU syftar till att åstadkomma nya eller förbättrade produkter, system eller metoder.

Ökad konkurrens

Näringslivssektor

Minskad företagskoncentration	AM/RA	RAMS	T85	En minskad företagskoncentration ger en ökning av antalet aktörer, något som både kan leda till ökad konkurrens och ökad produktivitet.
Anställdas utbildningsnivå i utlandsägda företag	AM/RA	RAMS	T85	Om fler utlandsägda företag efterfrågar högt utbildad arbetskraft så ökar konkurrensen om de högt utbildade.
Tjänsteförbrukningens relation till varuförbrukning	ES/IN	Industrins varu-produktion	T02	Andelen förbrukade tjänster inom industrin i förhållande till producerade varor kan vara ett mått på hur industriföretagen försöker öka sin konkurrenskraft genom att koncentrera sig på kärnverksamhet och istället köpa in sådant som tidigare producerades inom företaget.
Antal nystartade företag i relation till företagsstocken/ invånare fördelat på branschgrupp och län	ES/TN	Nytableringsstatistik	T90	Fler aktörer på marknaden pressar priserna och tvingar fram produktivitetöknningar.
Antal sysselsatta i nystartade företag per branschgrupp och län	ES/TN	Nytableringsstatistik	T90	Kan säga något om konkurrenssituationen, branschglidningen och produktiviteten.
Andel av företagets omsättning till reklam, per bransch	ES/TN	Företagsstatistik	T95	Reklamkostnadernas relativa andel kan vara en indikator på att konkurrensen har ökat.

Strukturkriterium Sektor Variabelnamn	Källa för indikatordata		Datatyp	Relation till strukturkriterium
	Avdelning/ program	Produkt, register		
fortsättning på: Ökad konkurrens Näringslivssektor				
Antal företag och omsättning inom telekommunikationsbranschen	ES/TN	Företagsstatistik	T95	Avregleringen av telemarknaden har medfört fler aktörer på marknaden, vilket ökar konkurrensen.
Antal företag och omsättning inom postverksamhet	ES/TN	Företagsstatistik	T95	Viss avreglering av postverksamheten har medfört fler aktörer på marknaden, vilket ökar konkurrensen.
Omsättningsutveckling i privata utbildningsföretag	ES/TN	Företagsstatistik	T95	Fler aktörer inom särskilda branscher ökar konkurrensen och kan påverka marknadens storlek.
Omsättningsutveckling, detaljhandel (radio och TV)	ES/TN	Företagsstatistik	T95	Fler aktörer inom särskilda branscher ökar konkurrensen och kan påverka marknadens storlek.
Omsättningsutveckling, detaljhandel (datorer och programvaror)	ES/TN	Företagsstatistik	T95	Fler aktörer inom särskilda branscher ökar konkurrensen och kan påverka marknadens storlek.
Omsättningsutveckling detaljhandel (telekommunikationsutrustning)	ES/TN	Företagsstatistik	T95	Fler aktörer inom särskilda branscher ökar konkurrensen och kan påverka marknadens storlek.
Omsättningsutveckling, dator-konsulter och byråer	ES/TN	Företagsstatistik	T95	Fler aktörer inom särskilda branscher ökar konkurrensen och kan påverka marknadens storlek.
Omsättningsutvecklingar för vissa branscher via olika skattesatser i momsen ⁴⁾	ES/TN	Regional omsättningsstatistik	T93	Visar via olika skattesatser på branschglidning genom till exempel bensinstationernas ökade livsmedelsförsäljning. Säger något om konkurrensen och marknadens storlek.
Relationen importerade industrivaror i förhållande till svenskproducerade, exklusive export	ES/IN	Industrins varuproduktion, utrikeshandel	T93	En ökad andel utlandsproducerade varor kan bidra till ökad konkurrens på varumarknaden.
De olika transportsättens utveckling	MR/TRP	Transportstatistik	T72	Beskriver konkurrensen mellan de olika transportslagen.
Företagens beställningar av varor och tjänster via Internet	ES/Fol	IT Företag	T00	Konkurrensen förväntas öka eftersom Internet kan fungera som infrastruktur för marknadsföring och handel.
Marknadsföring genom webbplatser	ES/Fol	IT Företag	T00	Konkurrensen förväntas öka eftersom Internet kan fungera som infrastruktur för marknadsföring och handel.
Ordermottagning via webbplatser	ES/Fol	IT Företag	T00	Konkurrensen förväntas öka eftersom Internet kan fungera som infrastruktur för marknadsföring och handel.

Offentlig sektor

Antalet anställda i kommunalt ägda bolag (bolagisering av kommunal sektor)	AM/RA	RAMS/FAD	T85	En bolagisering av den offentliga sektorn leder till att verksamheter som traditionellt varit skyddade konkurrensutsätts vilket också väntas ge ökad produktivitet.
Antalet anställda i statligt ägda bolag (bolagisering av statlig sektor)	AM/RA	RAMS/FAD	T85	En bolagisering av den offentliga sektorn leder till att verksamheter som traditionellt varit skyddade konkurrensutsätts vilket också väntas ge ökad produktivitet.
Privatisering av offentlig sektor	AM/RA	RAMS/FAD	T85	En utförsäljning av offentliga företag leder till att verksamheter som traditionellt varit skyddade konkurrensutsätts vilket också väntas ge ökad produktivitet.
Antal anställda i offentliga och privata verksamheter efter bransch	AM/RA	RAMS	T85	Avregleringar ger större möjligheter för privata producenter att utöva offentligt finansierade tjänster. Detta påverkar konkurrensläget och ger större marknad för det privata näringslivet.

Strukturkriterium Sektor Variabelnamn	Källa för indikatordata		Datatyp	Relation till strukturkriterium
	Avdelning/ program	Produkt, register		

fortsättning på:

Ökad konkurrens

Offentlig sektor

Antal anställda i nystartade småföretag i speciella branscher	AM/RA	RAMS	T85	Flera aktörer i olika branscher ger ökad konkurrens.
Antal egna företagare i olika branscher	AM/RA	RAMS	T85	Flera aktörer i olika branscher ger ökad konkurrens.
Köp av verksamhet och övriga entreprenader som andel av driftskostnaden, kommuner	ES/OE	RS	T95	Konkurrensutsättandet leder till en större marknad för näringslivet och kan även leda till ökad produktivitet.
Köp av verksamhet och övriga entreprenader som andel av driftskostnaden, landsting	ES/OE	Landstingsförbundet	T98	Konkurrensutsättandet leder till en större marknad för näringslivet och kan även leda till ökad produktivitet.

Hushållssektor

Hushållens konsumtion i utlandet	ES/NR	NR	T93	Konsumtionsmönstret kan indikera ökad konkurrens och större marknader.
Utländsk konsumtion i Sverige	ES/NR	NR	T93	En ökning av konsumtionen skulle till någon del indikera ökad konkurrens och större marknader.
Privatpersoners handel via Internet	ES/Fol	IT Individ	T01	Ger individerna tillgång till fler marknader, kan också fungera prisdämpande om många liknande varor på ett enkelt sätt kan jämföras.

Ej sektorsindelad

Importen i relation till BNP	ES/NR	NR	T80	Förändring i kvoten import genom BNP indikerar dels konkurrensläge, dels marknadsstorlek eftersom inhemska köpare väljer mellan inhemska eller utländska produkter. Importkvoten indikerar även produktivitet då utländska produkter kan medföra möjligheter till nya produktions sätt.
Exporten i relation till BNP	ES/NR	NR	T80	Förändring i kvoten export genom BNP indikerar både konkurrensläge och marknadsstorlek eftersom utländska köpare väljer mellan svenska och utländska produkter.

Förbättrad matchning

Näringslivssektor

Anställdas IT-kompetens i svenskägda/utländsägda företag	AM/RA	RAMS	T85	Företagens tillgång och efterfrågan på personal med viss utbildning och kompetens säger något om hur matchningsprocessen fungerar.
Anställdas tekniska kompetens i svenskägda och utländsägda företag	AM/RA	RAMS	T85	Företagens tillgång och efterfrågan på personal med viss utbildning och kompetens säger något om hur matchningsprocessen fungerar.
Andelen anställda med IT-kompetens	AM/RA	RAMS	T85	Företagens tillgång och efterfrågan på personal med viss utbildning och kompetens säger något om hur matchningsprocessen fungerar.
Andelen anställda med teknisk kompetens	AM/RA	RAMS	T85	Företagens tillgång och efterfrågan på personal med viss utbildning och kompetens säger något om hur matchningsprocessen fungerar.

Strukturkriterium Sektor Variabelnamn	Källa för indikatordata		Datatyp	Relation till strukturkriterium
	Avdelning/ program	Produkt, register		
fortsättning på: Förbättrad matchning Näringslivssektor				
Näringslivets efterfrågan på nyutexaminerade och erfarna civilingenjörer	AM/PI	Arbetskraftsbarometer	T90	Företagens tillgång och efterfrågan på personal med viss utbildning och kompetens säger något om hur matchningsprocessen fungerar.
Näringslivets efterfrågan på nyutexaminerade och erfarna programmerare och systemerare	AM/PI	Arbetskraftsbarometer	T90	Företagens tillgång och efterfrågan på personal med viss utbildning och kompetens säger något om hur matchningsprocessen fungerar.
Näringslivets efterfrågan på nyutexaminerade och erfarna farmaceuter	AM/PI	Arbetskraftsbarometer	T90	Företagens tillgång och efterfrågan på personal med viss utbildning och kompetens säger något om hur matchningsprocessen fungerar.
Näringslivets efterfrågan på nyutexaminerade och erfarna biomedicinare	AM/PI	Arbetskraftsbarometer	T90	Företagens tillgång och efterfrågan på personal med viss utbildning och kompetens säger något om hur matchningsprocessen fungerar.
Andel anställda med media- och informationskompetens	AM/RA	RAMS	T85	Företagens tillgång och efterfrågan på personal med viss utbildning och kompetens säger något om hur matchningsprocessen fungerar.
Andel anställda med hög utbildning	AM/RA	RAMS	T85	Företagens tillgång och efterfrågan på personal med viss utbildning och kompetens säger något om hur matchningsprocessen fungerar.
Andelen av arbetskraften som byter arbetsgivare	AM/RA	RAMS	T85	Arbetskraftens villighet och möjlighet att byta arbetsgivare påverkar matchningsprocessen.
Andelen av arbetskraften som byter bransch	AM/RA	RAMS	T85	Arbetskraftens villighet och möjlighet att byta bransch påverkar matchningsprocessen.
Regionförstoring (pendling)	AM/RA	RAMS	T85	Arbetskraftens villighet att pendla, även längre sträckor, påverkar matchningsprocessen.
Anställda i bioteknikbranscher fördelade på relevanta utbildningar	AM/RA	RAMS	T85	De anställdas utbildningsbakgrund ger en bild av företagets förmåga att locka till sig personer med relevanta utbildningar, något som också påverkar konkurrenskraften och produktiviteten.
Anställda i biomedicinbranscher fördelade på relevanta utbildningar	AM/RA	RAMS	T85	De anställdas utbildningsbakgrund ger en bild av företagets förmåga att locka till sig personer med relevanta utbildningar, något som också påverkar konkurrenskraften och produktiviteten.
Anställda i läkemedelsbranschen fördelade på relevanta utbildningar	AM/RA	RAMS	T85	De anställdas utbildningsbakgrund ger en bild av företagets förmåga att locka till sig personer med relevanta utbildningar, något som också påverkar konkurrenskraften och produktiviteten.
Anställda i datorbutiker fördelade på relevanta utbildningar	AM/RA	RAMS	T85	De anställdas utbildningsbakgrund ger en bild av företagets förmåga att locka till sig personer med relevanta utbildningar, något som också påverkar konkurrenskraften och produktiviteten.
Anställda i telebutiker fördelade på relevanta utbildningar	AM/RA	RAMS	T85	De anställdas utbildningsbakgrund ger en bild av företagets förmåga att locka till sig personer med relevanta utbildningar, något som också påverkar konkurrenskraften och produktiviteten.
Anställda datorkonsulter fördelade på relevanta utbildningar	AM/RA	RAMS	T85	De anställdas utbildningsbakgrund ger en bild av företagets förmåga att locka till sig personer med relevanta utbildningar, något som också påverkar konkurrenskraften och produktiviteten.
Antal anställda i bemanningsföretag	AM/RA	RAMS	T01	Bemanningsföretagen ökar flexibiliteten för arbetsgivarna och underlättar därmed matchningen.

Strukturkriterium Sektor Variabelnamn	Källa för indikatordata		Datatyp	Relation till strukturkriterium
	Avdelning/ program	Produkt, register		
fortsättning på: Förbättrad matchning Näringslivssektor				
Antal bemanningsföretag/omsättning	ES/Fol	IT företag	T00	Förväntas förbättra företagets möjlighet att få tag på rätt personal.
Företagens användning av IT för rekrytering	ES/TN	Företagsstatistik	T02	Bemanningsföretagen ökar flexibiliteten för arbetsgivarna och underlättar därmed matchningen.
Lastbilsbestånd	MR/TRP	Fordonsregistret	T85	Förändring mot lätta, snabba transporter, just-in-time och "lager på vägarna" gör det möjligt att förbättra matchningsprocessen på vissa delmarknader.
Lagrets omsättningshastighet för tillverkning och handel	ES/TN	Företagsstatistik	T90	En ökande hastighet i omsättningen av lagren indikerar effektivare lagerhållning och kan säga något om såväl matchning som produktivitet.
Utländska direktinvesteringar i Sverige	ES/NR	Riksbanken	T82	Utländska direktinvesteringar indikerar förbättrad matchning. Utländska investerare väljer mellan fler investeringsobjekt på en större marknad och således skulle variabeln också indikera marknadsstorleken.

Offentlig sektor

Andelen av arbetskraften som byter arbetsgivare	AM/RA	RAMS	T85	Arbetskraftens villighet och möjlighet att byta arbetsgivare påverkar matchningsprocessen.
Andelen av arbetskraften som byter bransch	AM/RA	RAMS	T85	Arbetskraftens villighet och möjlighet att byta bransch påverkar matchningsprocessen.
Andelen av arbetskraften som byter mellan offentlig och privat anställning	AM/RA	RAMS	T85	Arbetskraftens villighet och möjlighet att byta mellan offentlig och privat anställning påverkar matchningsprocessen.
Regionförstoring (pendling)	AM/RA	RAMS	T85	Arbetskraftens villighet att pendla, även längre sträckor, påverkar matchningsprocessen.
Andelen anställda med IT-kompetens	AM/RA	RAMS	T85	Företagens tillgång och efterfrågan på personal med viss utbildning och kompetens säger något om hur matchningsprocessen fungerar.
Andelen anställda med teknisk kompetens	AM/RA	RAMS	T85	Företagens tillgång och efterfrågan på personal med viss utbildning och kompetens säger något om hur matchningsprocessen fungerar.

Hushållssektor

Hushållens konsumtion i utlandet	ES/NR	NR	T93	Konsumtionsmönstret kan indikera ökad konkurrens och större marknader.
Utländsk konsumtion i Sverige	ES/NR	NR	T93	En ökning av konsumtionen skulle till någon del indikera ökad konkurrens och större marknader.
Antal utlandsstuderande, utanför utbytesprogrammen, med studiemedel	AM/HS	Högskoleregistret/CSN	T90	Ett ökat studentutbyte med andra länder kan stärka studenternas konkurrenskraft och underlätta för företagen att få tag i personal med efterfrågad kompetens.
Antal utbildade civilingenjörer, datorteknik	AM/HS	Högskoleregistret	T77	Om efterfrågan och utbud av personal med särskild utbildning närmar sig varandra kan matchningen förbättras.
Antal utbildade programmerare och systemerare	AM/HS	Högskoleregistret	T77	Om efterfrågan och utbud av personal med särskild utbildning närmar sig varandra kan matchningen förbättras.

Indikatorförteckning

Bilaga I

Strukturkriterium Sektor Variabelnamn	Källa för indikatordata		Datatyp	Relation till strukturkriterium
	Avdelning/ program	Produkt, register		
fortsättning på: Förbättrad matchning Hushållssektor				
Antal utbildade farmaceuter och receptarier	AM/HS	Högskole- registret	T77	Om efterfrågan och utbud av personal med särskild utbildning närmar sig varandra kan matchningen förbättras.
Antal utbildade biomedicinare	AM/HS	Högskole- registret	T77	Om efterfrågan och utbud av personal med särskild utbildning närmar sig varandra kan matchningen förbättras.
Finansmarknadssektor				
Andelen utländska aktieägare på den svenska publika aktiemarknaden	ES/FM	Finansmark- nadsstatistik	T83	Förändring i andelen indikerar marknadsstorlek och en förbättrad matchning av kapital.
Ej sektorsindelad				
Andel uthyrningstjänster av BNP	ES/NR	NR	T93	Underlättar matchningen av olika produktionsfaktorer.
Större marknad Näringslivssektor				
Andel anställda/arbetsställen/företag i utlandsägda företag av totalt i branschen	AM/RA	RAMS	T85	Utlandsägandet kan ge en bild av marknadens storlek.
Andel utlandsfödda i företag/arbetsställen/branscher i svensk-ägda/utlandsägda företag fördelade på utbildningsnivå och födelseland	AM/RA	RAMS	T85	Utlandsföddas erfarenheter och kunskaper kan underlätta för företag att få tillgång till nya eller större marknader.
Andelen utlandsfödda nya företagare fördelade på utbildningsnivå och födelseland	AM/RA	RAMS	T85	Utlandsföddas erfarenheter och kunskaper kan underlätta för företag att få tillgång till nya eller större marknader.
Andelen utlandsägda företag av totalt antal, per bransch	ES/TN	Företags- statistik	T90	Andelen utlandsägda företag kan säga något om det svenska näringslivets möjligheter att få tillgång till nya marknader.
Förändring av fraktade varor med flyg	ES/UH	Utrikes- handel	T85	Flyget möjliggör långväga export och import också av färskvaror, något som bedöms påverka marknadens storlek.
Företagens beställning av varor och tjänster via Internet	ES/Fol	IT företag	T00	Förväntas leda till en större marknad på grund av Internets globala karaktär.
Ordermottagning via webbplats	ES/Fol	IT företag	T00	Förväntas leda till en större marknad på grund av Internets globala karaktär.
Svenska företags Internetförsäljning till Sverige, EU och resten av världen	ES/Fol	IT företag	T00	Säger något om storleken på marknaden.
Regionförstoring (pendling)	AM/RA	RAMS	T85	Arbetskraftens villighet att pendla, även längre sträckor, kan påverka den lokala arbetsmarknadens storlek.
Utländska direktinvesteringar i Sverige	ES/NR	Riksbanken	T82	Utländska direktinvesteringar indikerar förbättrad matchning. Utländska investerare väljer mellan fler investeringsobjekt på en större marknad och således skulle variabeln också indikera marknadsstorleken.

Strukturkriterium Sektor Variabelnamn	Källa för indikatordata		Datatyp	Relation till strukturkriterium
	Avdelning/ program	Produkt, register		
fortsättning på: Större marknad Hushållssektor				
Antal övernattningar i Sverige av utländska turister	MR/TT	Turist-statistik	T90	Ett ökat antal utländska turister ökar konsumtionen av varor och tjänster i Sverige.
Antal invandrare med permanent uppehållstillstånd	BV/DJ	Befolknings-statistik	T90	Fler invandrare ökar globaliseringen och kan också leda till en bättre matchning på arbetsmarknaden om invandrarna kan bjuda ut sådan kompetens som tidigare efterfrågats men ej gått att finna.
Antal utvandrare till andra länder	BV/DJ	Befolknings-statistik	T90	Om svenska utvandrare för med sig särskilda behov kan marknaden vidgas. Också konkurrensen med varor och tjänster i andra länder kan öka.
Migration för olika utbildnings-grupper; civilingenjörer, ekonomer, sjuksköterskor	Migrations-databasen	Utbildnings-registret	T90	Olika utbildningsgruppers migration kan säga något om såväl marknadens storlek som om matchningen.
Privatpersoners handel via Internet	ES/Fol	IT Individer	T00	Ger individerna tillgång till fler marknader, kan också fungera prisdämpande om många liknande varor på ett enkelt sätt kan jämföras.

Finansmarknadssektor

Andelen utländska aktieägare på den svenska publika aktiemarknaden	ES/FM	Finansmark-nadsstatistik	T83	Förändring i andelen indikerar marknadsstorlek och en förbättrad matchning av kapital.
--	-------	--------------------------	-----	--

Ej sektorsindelad

Importen i relation till BNP	ES/NR	NR	T80	Förändring i kvoten import genom BNP indikerar dels konkurrensläge, dels marknadsstorlek eftersom inhemska köpare väljer mellan inhemska eller utländska produkter. Importkvoten indikerar även produktivitet då utländska produkter kan medföra möjligheter till nya produktionsätt.
Exporten i relation till BNP	ES/NR	NR	T80	Förändring i kvoten export genom BNP indikerar både konkurrensläge och marknadsstorlek eftersom utländska köpare väljer mellan svenska och utländska produkter.

Noter

- 1) Denna variabel redovisas under offentlig sektor, men det bör noteras att en liten del av de svenska högskolorna och universiteten drivs i privat regi.
- 2) Med icke-vinstdrivande verksamhet menas till exempel privata stiftelser som varken går att hänföra till näringslivet eller den offentliga sektorn.
- 3) Avser aggregering av uppgifter från FoU-undersökningarna bland företag, statliga myndigheter, privat icke-vinstdrivande verksamhet samt universitet och högskolor.
- 4) Ett visst utredningsarbete krävs för att ta fram indikatorn eftersom skattesatserna inte är konstanta.

Variabelnamn	Källa		Datatyp
	Avdelning/ program	Produkt, register	
Årlig BNP - utveckling 1)	ES/NR	NR	T80
Årlig procentuell utveckling av KPI 2)	ES/NR	PR	T1830
Sysselsättningsutvecklingen totalt (antal timar) 3)	ES/NR	NR	T80
Arbetslöshetens utveckling	AM/AKU	AKU	T76
Arbetsproduktivitet 4)	ES/NR	NR	T80
Arbetsproduktiviteten inom industrin, branschvis	ES/IN	Företags- statistik	I 93, 96, 98

Noter

- 1) Möjlighet finns att kedja ihop tidsserier från 1860 och framåt.
- 2) Tidsserien är hopskarvad vid 1914.
- 3) Möjlighet finns att kedja ihop tidsserier från 1950 och framåt.
- 4) Möjlighet finns att kedja ihop tidsserier från 1950 och framåt.

Läsanvisning till indikatorförteckning

I denna läsanvisning förtydligas och förklaras såväl rubrikerna som kolumnernas innehåll. Av utrymmesskäl används vissa förkortningar i tabellen. De använda förkortningarna redovisas nedan. Indikatorer som förekommer på mer än ett ställe redovisas i skuggade fält.

För alla indikatorerna gäller att kontakt med respektive källa tydligare kan klargöra indikatorns innehåll.

Med IT menas genomgående informationsteknik och med FoU avses forskning och utveckling.

Strukturkriterium Sektor Variabelnamn

I denna kolumn redovisas kortfattat namn på de föreslagna indikatorerna. Indikatorerna är ordnade efter strukturkriterium och, för varje strukturkriterium, efter den sektor i samhällsekonomin de närmast belyser.

Indikatorer med liknande innebörd har i allmänhet inte tagits med i sammanställningen. En redovisad indikator kan därför finnas i flera olika sektorer eller relateras till olika storheter, även om detta inte framgår av namnet.

Avdelning/program Produkt, register

Här redovisas i första kolumnen det statistikprogram vid Statistiska centralbyrån (SCB) som producerar statistiken. I vissa fall är andra myndigheter ansvariga för statistiken, men SCB kan ändå hjälpa till vid statistikuttåg eller förmedla lämplig kontakt.

I andra kolumnen redovisas namnet på den statistikprodukt eller det statistikregister där uppgiften finns eller hämtas från.

Datotyp

Här redovisas vilken typ av data indikatorn avser enligt följande:

T = Tidsserie. Första år anges, till exempel T 85.

I = Intermittenta undersökningar. Referensår, till exempel I 94, 98.

Observera att vissa data har längre produktionstid från insamlingsåret. Uppgifter för ett visst år finns kanske tillgängliga först 1,5 år efter avslutat kalenderår.

Förkortningar

Avdelningar och program vid SCB

AM	Avdelningen för arbetsmarknads- och utbildningsstatistik
HS	Högskolestatistik
PI	Prognosinstitutet
RA	Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik
UA	Utbildning och arbetsmarknad
ES	Avdelningen för ekonomisk statistik
FM	Finansmarknad
FoI	Forskning och informationsteknik
IN	Industristatistik
NR	Nationalräkenskaper
OE	Offentlig ekonomi
TN	Tjänstenärningar
MR	Avdelningen för miljö- och regionalstatistik
TRP	Transporter
TT	Trafikanter och turism

Statistikansvariga myndigheter

CSN	Centrala studiestödsnämnden
HSV	Högskoleverket
ITPS	Institutet för tillväxtpolitiska studier
SIKA	Statens institut för kommunikationsanalys

Statistikregister, statistikprodukter

FAD	Företagens och arbetsställets demografi
IVP	Industrins varuproduktion
Int Ftg	Internationella företag
RAMS	Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik
SLIT	Svenska lastbilar i trafik

Informationsteknik

Statistik om informationsteknik är en ny statistikgren som till sin karaktär är sektorsövergripande. Därför produceras relevant statistik inte bara på Statistiska centralbyrån utan också vid ett stort antal statistikansvariga myndigheter som till exempel Skolverket och Statens institut för kommunikationsanalys. Det finns för närvarande inte någon myndighet som har ett samordnande ansvar för statistik om informationsteknik utan detta är en fråga som bereds av regeringen efter att Statens institut för kommunikationsanalys presenterat ett förslag till statistiksystem. Att statistikgrenen är ny innebär att det än så länge i stor utsträckning saknar tidsserier.

Skolverket tar fram statistik om bland annat tillgång till datorer och Internet i grund- och gymnasieskola. Här görs emellertid bedömningen att Skolverkets ansvarsområde har mindre betydelse för strukturkriterierna, åtminstone på kort sikt, och deras statistik inkluderas därför inte i denna rapport. Samma resonemang har förts för ytterligare några myndigheter. De myndigheter som här bedömts vara av större intresse för sin eventuella statistikproduktion om informationsteknik har däremot kontaktats. I den mån dessa producerat statistik inom relevanta områden har denna också beaktats.

Kontaktade myndigheter

Verket för innovationssystem (Vinnova)
Institutet för tillväxtpolitiska studier (ITPS)
Statens institut för kommunikationsanalys (SIKA)
Statskontoret
Högskoleverket (HSV)

Utbildning

Uppgifterna om befolkningens utbildning är hämtade från Statistiska centralbyråns register *Befolkningens utbildning* (utbildningsregistret). Registret innehåller uppgifter om högsta avklarade utbildning för i Sverige folkbokförda personer i åldrarna 16-74 år. Uppgifter om befolkningens utbildning rapporteras kontinuerligt till Statistiska centralbyrån från landets olika utbildningsanordnare och läggs in i olika statistikregister, som till exempel högskoleregistret och registret över avgångna från gymnasieskolan. Uppgifter om befolkningens utbildning sammanställs årligen.

För åren 1994 och 1999 kompletterades registeruppgifterna med resultatet från enkätundersökningar om utbildningsnivå och utbildningsinriktning hos personer födda utomlands. Denna komplettering påverkar bilden av befolkningens utbildningsnivå just dessa år.

Uppgifterna i registret klassificeras enligt *Svensk utbildningsnomenklatur* (SUN), som kategoriserar utbildningar dels efter nivå, dels efter inriktning.

Högskoleverket ansvarar för statistik om universitets- och högskoleutbildningar, och Skolverket ansvarar för statistik om det offentliga utbildningssystemet i övrigt.

Forskning och utveckling

Forskningsstatistiken syftar till att kartlägga satsningar på forskning och utveckling (FoU) i Sverige. Satsningarna mäts i form av utgifter för forskning och utveckling och i form av hur mycket personal som arbetar med verksamheten. Kartläggningen sker inom följande huvudområden: företag, universitet- och högskolor, statliga myndigheter samt privat icke-vinstdrivande verksamhet, till exempel privata stiftelser.

Vid sidan av ovanstående mäts också hur finansieringen av forskningen sker i Sverige. Denna statistik redovisas på följande forskningsfinansiärer: offentlig sektor, företagssektor, privat icke-vinstdrivande sektor och utländsk finansiering.

Arbetsmarknad

Den registerbaserade arbetsmarknadsstatistiken (RAMS) innehåller företags- och arbetsställeinformation samt individinformation från och med 1985. För närvarande bearbetas uppgifter för år 2000. Bearbetningen väntas vara klar i början av 2002. Den grundläggande informationen om företag och arbetsställen hämtas från Företagsdatabasen (FDB) och den viktigaste individinformationen kommer från Rikets totalbefolkningsregister (RTB), Taxeringsregistret samt Utbildningsregistret. Kopplingen mellan företags- och individdata möjliggörs genom Kontrolluppgiftsregistret (KUREG).

Med hjälp av metoden "Företagens och arbetsställets demografi" (FAD) kan man oberoende av företags och arbetsställets identiteter spåra demografiska händelser. Bland sådana händelser märks företag och arbetsställen som finns kvar mellan två år, nya och nedlagda enheter samt avknoppningar och sammanläggningar av företag och arbetsställen.

Olika källor för variabeln sysselsättning

Antalet sysselsatta kan hämtas från olika källor på Statistiska centralbyrån och ger då lite olika antal beroende på definition och aktualitet.

Företagsregistret vid Statistiska centralbyrån (FDB) innehåller aktuella uppgifter om företags- och arbetsställebestånd samt därmed också, i de flesta fall, aktuella uppgifter om antalet sysselsatta. Variabeln går inte att bryta ned ytterligare för att belysa individernas egenskaper.

I den ekonomiska företags- och arbetsställestatistiken är aktualiteten sämre. Vid en bearbetning av ekonomiska variabler tillsammans med antalet sysselsatta är det därför lämpligt att använda sysselsättningsuppgiften från samma källa som ekonomiska värden. Företagsstatistiken går inte fullt ut att redovisa på regional nivå.

Den registerbaserade arbetsmarknadsstatistiken innehåller antalet sysselsatta per företag och arbetsställe för alla företag och arbetsställen i landet. Statistiken är färdigbearbetad drygt ett år efter mätåret. Fördelen med RAMS är att de sysselsatta och de ej sysselsatta kan beskrivas utifrån alla individvariabler som finns i källregistren. Uppgifter finns dessutom på låg regional nivå och inkluderar även uppgifter om lönesummor.

Definitionerna är lite olika i de tre huvudkällorna vilket ger skilda resultat. Både FDB och RAMS räknar antalet personer per enhet. FDB för rörlig arbetskraft till det arbetsställe de närmast administreras från, medan RAMS särredovisar rörlig arbetskraft.

Näringsliv

Företagsstatistikens syfte är att belysa näringslivets struktur med avseende på exempelvis lönsamhet, tillväxt, utveckling, finansiering och produktion. Statistiken finns på nationell och branschmässigt avgränsad nivå och för industrin även på regional nivå.

Företagsstatistiken utgör huvudkällan till den statistik som regleras i EU-förordningen "Council Regulation No 58/97 Concerning Structural Business statistics" och är därför anpassad i enlighet med denna förordning.

Statistiken omfattar samtliga företag som bedriver näringsverksamhet i Sverige, oberoende av juridisk form men exklusive enskilda näringsidkare som bedriver jordbruk, skogsbruk, jakt eller fiske. Undantagna är också företag som bedriver finansiell verksamhet. Undersökningspopulationen omfattar samtliga företag som vid urvalstillfället i november under referensåret klassificerats som aktiva i Statistiska centralbyråns företagsregister. Samtliga företag med minst 50 anställda samt vissa företag med färre anställda med betydande verksamhet undersöks via en enkät. Om enkäten inte besvaras hämtas uppgifter från företagets årsredovisning. De mindre företagen undersöks via uppgifter från Riksskatteverket.

De statistikuppgifter som för närvarande ingår i Statistiska centralbyråns företagsstatistik hämtas främst från företagens ekonomiska redovisning, och har därför en begränsning i de fall man vill beskriva företeelser som inte krävs i företagets redovisning. En snabb teknisk utveckling gör att *varunomenklaturen* inte är helt aktuell, vilket gör det svårt att beskriva hur exempelvis vissa informationsteknikprodukter produceras, importeras, investeras eller konsumeras. Utvecklingen gör att även *näringsgrensnomenklaturen* saknar nya verksamheter, vilket försvårar beskrivningen av nya verksamheter.

Till den privata tjänstesektorn hänförs företag inom varuhandel, hotell- och restaurang, transport och kommunikation, fastighetsförvaltning, företagstjänster, hälso- och sjukvård, utbildning samt andra samhällliga och privata tjänster.

Godstransportstatistiken är indelad efter transportsätt. Den transportstatistik som produceras av Statistiska centralbyrån på uppdrag av SIKÄ (Statens institut för kommunikationsanalys) avser godstransporter på väg och med sjöfart. Godstransporter med järnväg produceras för närvarande av Banverket och godstransporter med flyg av Luftfartsverket. Statistikprodukterna innehåller endast fysiska mått som transporterad godsmängd samt utfört transport- och trafikarbete.